

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta

Katedra andragogiky a managementu vzdělávání

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Virtuální univerzity třetího věku: srovnání České republiky a vybraných evropských zemí

Virtual Universities of the Third Age: a comparison of the Czech Republic and selected European Countries

Bc. et Bc. Anna Bízková

Vedoucí práce: Mgr. Vladimíra Dostálová, Ph. D.

Studijní program: Andragogika a management vzdělávání

Studijní obor: Andragogika a management vzdělávání

Odevzdáním této diplomové práce na **téma Virtuální univerzity třetího věku: srovnání České republiky a vybraných evropských zemí** potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 11. 7. 2024

ABSTRAKT

Práce analyzuje koncept virtuálních univerzit třetího věku (VU3V) ve Francii, Velké Británii a České republice, se zaměřením na učební postupy a didaktické pomůcky. Česká republika se vyznačuje pokročilým online vzděláváním seniorů prostřednictvím VU3V při PEF ČZU a Ostravské univerzitě, kde se používají interaktivní webináře, online kurzy a virtuální třídy. Ve Velké Británii existuje komplexní online komunita Interest Groups Online (IGO) pod U3A, která zahrnuje členství, vlastní časopis, etický kodex, a nabízí strukturované přednášky a diskuzní fóra. Ve Francii je online vzdělávání seniorů méně rozvinuté, nabízí pouze nahrané přednášky a základní online kurzy, ale chybí jí ucelený systém virtuální univerzity. Didaktické pomůcky zahrnují multimediální materiály, e-learningové platformy a interaktivní nástroje pro spolupráci. Online vzdělávání pro seniory podporuje aktivní stárnutí, zvyšuje kognitivní schopnosti a zlepšuje kvalitu života, což je klíčové pro budoucí generace a celkovou společenskou integraci seniorů.

KLÍČOVÁ SLOVA

Virtuální univerzita třetího věku, U3V, Česká republika, zahraničí, Evropa, senioři, komparace, metody vyučování, zaměření kurzů

ABSTRACT

The thesis analyzes the concept of virtual universities for the third age (VU3A) in France, the United Kingdom, and the Czech Republic, focusing on teaching methods and didactic tools. The Czech Republic stands out with advanced online education for seniors through VU3A at PEF ČZU and Ostrava University, utilizing interactive webinars, online courses, and virtual classrooms. In the United Kingdom, there is a comprehensive online community, Interest Groups Online (IGO) under U3A, which includes membership, its own magazine, an ethical code, and offers structured lectures and discussion forums. In France, online education for seniors is less developed, offering only recorded lectures and basic online courses, lacking a comprehensive virtual university system. Didactic tools include multimedia materials, e-learning platforms, and interactive collaboration tools. Online education for seniors promotes active aging, enhances cognitive abilities, and improves the quality of life, which is crucial for future generations and the overall social integration of seniors.

KEYWORDS

Third-age virtual university, U3A, Czech Republic, abroad, Europe, older adults, comparisons, teaching methods, course orientation

Obsah

Úvod	7
Teoretická část.....	8
1 Vymezení pojmů	9
1.1 Gerontologie	9
1.2 Andragogika	10
1.3 Gerontagogika	12
1.3.1 Definice gerontagogiky	13
1.3.2 Porovnání pedagogiky, andragogiky a geragogiky (gerontagogiky).....	15
1.4 Specifika edukace seniorů	16
1.4.1 Demografické aspekty	16
1.4.2 Cíle a význam	17
1.4.3 Edukace, aktivizace, animace a poradenství	19
1.4.4 Didaktické zásady při práci se seniory	21
1.4.5 Funkce vzdělávání seniorů	23
1.4.6 Motivace seniorů k dalšímu vzdělávání	24
1.4.7 Zásady při vzdělávání seniorů	25
1.5 Univerzita třetího věku	26
1.5.1 Historie a vývoj univerzit třetího věku	26
1.5.2 Cíle a principy	29
1.6 Virtuální vzdělávání	30
1.6.1 Virtuální třída	30
1.7 Virtuální univerzita třetího věku.....	31
1.7.1 Motivace seniorů ke vzdělávání na VU3V	32
2 Virtuální univerzity třetího věku v České republice a jejich specifika.....	34

2.1	Konzultační střediska	34
2.2	Virtuální univerzita třetího věku na České zemědělské univerzitě	35
2.2.1	Studium na VU3V při ČZU.....	36
2.3	Virtuální univerzita třetího věku na Ostravské univerzitě.....	37
3	Virtuální univerzity třetího věku ve světě	38
3.1	U3A Online	39
3.2	I.A.U.T.A.....	40
4	Virtuální univerzity třetího věku ve Francii	41
4.1	Univerzity třetího věku ve Francii.....	41
4.1.1	Francouzský model U3V	43
4.1.2	Francouzská unie univerzit třetího věku.....	45
4.1.3	U3A Pyrenees Orientales.....	48
4.2	Online vzdělávání seniorů ve Francii	48
5	Virtuální univerzity třetího věku ve Velké Británii.....	50
5.1	Univerzity třetího věku ve Velké Británii	50
5.1.1	Britský model U3V.....	51
5.2	Online vzdělávání seniorů ve Velké Británii.....	53
	Empirická část	55
5.3	Výzkumný problém	56
5.4	Výzkumný cíl	56
5.5	Výzkumné otázky	57
6	Metodologie.....	58
6.1	Scoping review	58
6.2	Strategie vyhledávání	61
6.2.1	Identifikace relevantních zdrojů	61

6.2.2	Kritéria zařazení a vyloučení	76
6.2.3	Analýza dat	77
6.2.4	Výsledek	79
6.2.5	Limity	84
7	Diskuse a doporučení	85
	Závěr	87
	Seznam použitých informačních zdrojů	88
	Monotematické publikace	88
	Elektronické zdroje	89
	Zdroje pro analýzu vysokých škol	93

Úvod

Tématem celé diplomové práce jsou virtuální univerzity třetího věku. Tato práce má za cíl charakterizovat gerontagogiku jako takovou, ale hlavně představit fenomén virtuálních univerzit třetího věku, které zatím nejsou zas tak moc rozšířené. V závislosti na pandemii Covidu-19, která zasáhla celý svět se ale online a virtuální prostředí globálně rozšířilo do všech odvětví. Virtuální vzdělávání bylo samozřejmě už známo před pandemií, nicméně v době, kdy museli být všichni zavřeni doma a nemohli se jen tak vzdělávat v institucích k tomu určených, bylo potřeba nalézt jiná řešení, jak se učit. Proces, vývoj a rozšíření virtuálního vzdělávání se tedy velmi urychlil, a to i ve vzdělávání seniorů.

V teoretické části je vysvětleno, co pod pojmem virtuální univerzita třetího věku můžeme nalézt. Tato část také vysvětluje, co je to andragogika, gerontologie a gerontagogika, což jsou obory, v nichž je potřeba se orientovat, pokud zkoumáme univerzity třetího věku. Také jsou zde popsány veškeré aspekty distančního a virtuálního vzdělávání. Dále je zde vysvětleno, co je to univerzita třetího věku (neboli U3V, či U3A v anglickém jazyce) a jaké jsou didaktické zásady při práci s lidmi v pokročilejším věku a vzdělávání seniorů (starších dospělých). V odborné literatuře se dočteme, že distanční a virtuální vzdělávání využívají především lidé, kteří nemají možnost se k němu dostat z důvodů různých sociálních bariér (vzdálenost, rodinné zázemí, finance, zdravotní stav). Kvůli pandemii Covidu-19 se ale trend distančního vzdělávání rozšířil i mezi ostatní skupiny obyvatelstva, tedy i mezi ty, kteří by se mohli vzdělávat přímo v instituci, ale objevili pozitiva online vzdělávání (jako je například výuka z pohodlí domova). V závěru teoretické části jsou popsány konkrétní virtuální univerzity třetího věku v České republice a ve vybraných státech Evropy (konkrétně ve Velké Británii a ve Francii).

Empirická část je zaměřena na výzkum s cílem popsat a porovnat virtuální univerzity třetího věku v České republice a ve vybraných zemích Evropy. Jako výzkumná metoda bude použito scoping review. Výzkum bude mít za cíl identifikovat, analyzovat a interpretovat výzkumný problém a analyzovat úroveň online vzdělávání seniorů v České republice, Francii a Británii.

Teoretická část

První část diplomové práce je věnována teoretickému základu vzdělávání starších dospělých neboli older adults. Zabývá se konkrétním vymezením určitých pojmů, které jsou pro celý výzkum velmi důležité z hlediska pochopení celé problematiky vzdělávání seniorů a jejich učení se ve virtuálním světě. Kromě toho definuje i pojetí andragogiky a celoživotního vzdělávání jako konceptu, ze kterého gerontagogika vychází, proto je důležité, aby byla problematika andragogiky v práci zanesena.

Dále je zde zmíněna i gerontologie, což je věda o stáří a stárnutí (Stuart-Hamilton, 2011, str. 1).

Teoretická část také obsahuje důkladný popis a aspekty virtuálního vzdělávání jako takového a problematiku virtuálních univerzit třetího věku. V neposlední řadě pak popisuje i metody a didaktické zásady a pomůcky při práci s učícími se seniory. Vše vychází z odborné literatury, která je vypsána na konci diplomové práce.

1 Vymezení pojmů

V této kapitole jsou definovány jednotlivé pojmy, které jsou považovány za důležité při propojení s tématem diplomové práce, kterým jsou virtuální univerzity třetího věku. Jako důležité pojmy byly identifikovány například gerontologie, andragogika, gerontagogika, virtuální vzdělávání, univerzita třetího věku a další.

1.1 Gerontologie

Gerontologie je věda, která nemá jasně stanovenou definici, jelikož je to něco víc než pouhé informace o stárnutí. Stárnutí může být jednoduše popsáno jako proces, kdy stárneme každým dnem jen proto, že žijeme. Je to tedy celoživotní proces. Nicméně ale neřekneme o pětiletém dítěti, že je staré nebo že stárne ve smyslu, že se z něj stává senior, i když reálně stárneme od momentu narození. Proto je proces stárnutí spíše definován jako změna, která je závislá na starším věku či která má efekt na starší lidi v podobě zvyšujících se zdravotních problémů, úpadku energie, ale i třeba úpadku motivace, kdy mají senioři pocit, že už nemusí nic dělat, poznávat či se učit, protože jsou „staří“ (Stuart-Hamilton, 2011, str. 2 - 6).

Gerontologie „vychází zejména z poznatků obecné biologie, lékařství a psychologie a propracovává metody prevence předčasného stárnutí i zásady péče o starého člověka trpícího progredující ztrátou jednotlivých schopností“ (Nešpor, 2018).

Dle andragogického slovníku je gerontologie nauka o stárnutí a stáří lidí. Konkrétně vymezuje jednotlivé aspekty a pohledy na stáří, na které lze nahlížet z pohledu biologického, demografického, psychosociálního a dalších. Vedlejším tématem, kterým se geriatrie zabývá, jsou stárnoucí a staří lidé, kteří jsou zdraví, ale hlavním předmětem zkoumání jsou starší občané, kteří se potýkají s nějakou nemocí (Veteška a Průcha, 2014, str. 118).

1.2 Andragogika

Dle andragogického slovníku je andragogika „vědecká disciplína zabývající se veškerými procesy a souvislostmi učení a vzdělávání dospělých. Objektem současné andragogiky je dospělý jedinec (biologicky, psychicky, sociálně a ekonomicky zralý). Předmětem je celková edukační realita dospělých, tedy především proces organizovaného (intencionálního) učení a sociálně-ekonomické souvislosti tohoto učení, sebeřízené (zkušenostní) učení a kooperativní učení, které vytváří podmínky pro vznik znalostní a učící se společnosti. Nejde tedy jen o učení intencionální, ale o aplikaci nového biodromálního konceptu, který v sobě integruje celoživotní učení/vzdělávání, jež se stalo součástí života a práce“ (Veteška a Průcha, 2014, str. 39 - 40).

Termín andragogika není všeobecně rozšířen a v jiných zemích se používá spíše termín vzdělávání dospělých. Andragogika je vědní obor v rámci širšího pojetí vědního systému, který se zabývá výchovou, vyučováním a vzděláváním a jeho objektem zkoumání je vzdělávání a učení dospělých se všemi jeho důležitými aspekty. V rámci užšího pojetí pedagogických věd se jedná o studijní obor, který připravuje odborníky v oblasti vzdělávání dospělých. V rámci andragogiky existuje také konkrétní oblast společenské činnosti, kde se realizuje záměrné (intencionální) učení dospělých neboli andragogická praxe (Beneš, 2008, str. 11).

Pojem andragogika vznikl odvozením od slova pedagogika. Oba pojmy pochází ze starořečtiny. Kdy pedagogem byl člověk, který doprovázel mladé chlapce do školy (paidos). Anér je chápáno jako muž, dospělý jedinec či člověk (2. pád andros) a slovo agogé znamená vést či provázet. Andragogika je tedy chápána jako doprovázení mužů (Veteška, 2016, str. 16).

Dle Palána je andragogika „věda o výchově dospělých, vzdělávání dospělých a péči o dospělé, respektující všestranné zvláštnosti dospělé populace a zabývající se její personalizací, socializací a enkulturací“ (Palán, 1997, str. 1).

Andragogika se dá pojímat jako synonymum ke vzdělávání dospělých nebo k termínu další vzdělávání. V závislosti na výše zmíněném lze andragogiku (vzdělávání dospělých) definovat jako pomoc dospělému jedinci, skupinám lidí či celým organizacím, která je organizovaná, cílevědomá a více či méně institucionalizovaná a zabývá se zvládnutím určitých problémů prostřednictvím učení či uspokojení touhy a potřeby po poznání (Beneš, 1997, str. 9).

Andragogika je tedy interdisciplinární induktivní věda, která zkoumá nejenom teorii, ale i praxi v oblasti vzdělávání, poradenství a péči o dospělého jedince a jeho motivaci k dalšímu poznávání. V poslední době je andragogika vnímána jako disciplína, která má za úkol pomoci dospělému jedinci naučit se učit i ve zralém věku a naučit ho adekvátně reagovat na neustále se měnící podmínky vnějšího světa (Veteška, 2016, str. 27).

1.3 Gerontagogika

Popsání a vymezení gerontagogiky neboli vzdělávání seniorů musí být neodlučitelnou součástí této diplomové práce. Než se začneme věnovat přímo univerzitám třetího věku a jejich virtuálním alternativám, je potřeba nejdříve znát specifika edukace seniorů a gerontagogiky jako takové.

V této práci bude primárně užíván pojem gerontagogika, ale existují další pojmy, které vymezují v podstatě totéž, tedy vzdělávání seniorů ke stáří a ve stáří, akorát jsou nazvány jinak. Takovými pojmy jsou například geragogika, gerontopedagogika neboli pedagogika stáří a stárnutí, geragogie, vzdělávací gerontologie. V anglické literatuře se můžeme setkat s pojmem eldergogy (Špatenková a Smékalová, 2015, str. 17 – 18).

Pojem gerontagogika se poprvé objevil v roce 1962 v práci německého filozofa Otto Friedricha Bollnowa. V rámci této práce Bollnow navrhl uskutečňovat výchovnou podporu ve stáří, která by měla pomoci k efektivnímu a smysluplnému zvládnutí životních situací ve starším věku. Nauku o výchově starších lidí označil jako gerontagogiku. Pojem geragogika se poprvé objevil v sedmdesátých letech dvacátého století v Německu a poprvé ho použil Hans Johann Mieskes a dle Beáty Balogové se jedná o kulturně-osvětovou orientovanou edukaci ve vztahu k seniorskému věku (Veteška, 2019, str. 156).

1.3.1 Definice gerontagogiky

Dle andragogického slovníku z roku 2014 je gerontagogika považována za aplikovanou andragogickou disciplínu, která se zaměřuje na výchovně-vzdělávací práci s dospělými jedinci a seniory, a to jak z pohledu výchovy, přípravy a vzdělávání ke stáří (včetně učení, jak stárnout), tak i z pohledu aktivizace daných jedinců a vzdělávání ve stáří. V širším pojetí jsou cílovou skupinou všichni jedinci, kteří mají schopnost učit se, tedy ne pouze starší generace, ale i dospělí v produktivním věku a děti. Pokud bychom měli cílovou skupinu specifikovat v rámci užšího pojetí, zaměřuje se gerontagogika pouze na edukaci a učení ve stáří, tedy jejím cílem je nabídnout vzdělávání a aktivizaci výlučně seniorů. Pro praktické využití gerontagogiky se používají specifické programy celoživotního vzdělávání, například akademie, univerzity třetího věku, kluby seniorů, rezidenční zařízení pro seniory a další (Veteška a Průcha, 2014, str. 117 – 118).

Jaroslav Veteška popisuje ve své knize *Přehled andragogiky* gerontagogiku jako aplikovanou andragogickou disciplínu, která obecně popisuje vzdělávání seniorů (v rámci novější terminologie je užíván pojem edukace seniorů). Dle této definice je hlavním cílem a zaměřením gerontagogiky výchovná, vzdělávací (edukační) a poradenská činnost se staršími dospělými (se seniory). Podstatou gerontagogiky je vzdělávání a výchova ke stáří, je na ni nahlíženo jako na přípravu na stárnutí a stáří (Veteška, 2016, str. 53).

Dle Čornaničové je gerontagogika specializovaná vědní disciplína, která se zaměřuje na zkoumání a systematizaci všech získaných informací a poznatků, které se týkají edukace seniorů (neboli edukace starší dospělých či dospělých v pozdějším věku) a vzdělávání ke stáří a životu v seniorském věku (Čornaničová, 2007).

Gerontagogika může být též chápána jako pedagogická disciplína, která se obecně zaměřuje na výchovu a vzdělávání seniorů. Geragogika je výchovné působení na staré lidi, sebevýchova a sebevzdělávání, celoživotní učení, učení jedinců v průběhu stáří (neboli třetího věku života) (Mühlpachr a Staníček in Benešová, 2014, str. 8).

V knize *Edukace dospělých* je užíván termín geragogika a je definován jako relativně „nová vědní disciplína pedagogiky, která slouží k přípravě dospělých občanů na aktivní a tvůrčí etapy stáří z hledisek výchovných a vzdělávacích potřeb, zájmů, funkcí, výchovu ke stáří a ve stáří, ale také praktické ukázky řešení a metodiky postupů při realizaci této výchovy a vzdělávání dospělých“ (Livečka in Špatenková a Smékalová, 2015, str. 17).

Geragogika je zde také popsána jako nauka o animaci seniorů. Animace, kterou můžeme chápat jako nikdy nekončící humanizaci člověka, je propojena s enkulturací, socializací (a resocializací) a edukací. Animační působení může být záměrné i nezáměrné. V rámci geragogiky bychom měli vnímat tři skutečnosti, které jsou odlišné a zároveň se ovlivňují (Špatenková a Smékalová, 2015, str. 19):

- Geragogika jako oblast společenské činnosti v rámci které je možné realizovat různé aktivity, které následně ovlivňují účastníka.
- Geragogika jako teoretická disciplína, která se zabývá touto disciplínou z teoretického hlediska.
- Geragogika jako studijní obor, která připravuje odborníky pro působení v této vědní disciplíně s úkolem aktivně provádět výchovně-vzdělávací činnost s dopadem na seniory. Povolání, které má za cíl vzdělávat pedagogy se nazývá geragog.

1.3.2 Porovnání pedagogiky, andragogiky a geragogiky (gerontagogiky)

Tato kapitola prostřednictvím tabulky níže nabízí porovnání tří oborů: gerontagogiky, andragogiky a pedagogiky. Tyto obory spolu neodmyslitelně souvisí a jsou propojeny. Gerontagogika a andragogika vychází z pedagogiky a z andragogiky vychází pak gerontagogika.

Tabulka 1 – Srovnání gerontagogiky, andragogiky a pedagogiky

	Gerontagogika	Andragogika	Pedagogika
Vzdělávající	Lektor působí jako facilitátor a partner pro oboustrannou komunikaci.	Lektor účastníky podporuje a povzbuzuje je k sebeřízení. Zároveň by měl umožňovat a udržovat komunikaci za účelem předávání osobních a společenských norem, hodnot, postojů a cílů.	Učitel určuje, co a jak se bude učit, a pak to prověřuje. Vědec, odborník v pedagogické teorii nebo výzkumu.
Vzdělávaný	Většinou senior. Nemusí být zcela nezávislý, ale chtěl by být.	Nezávislý dospělý účastník vzdělávání.	Žák, student, dítě, adolescent, zcela závislý.
Zkušenosti účastníka vzdělávání	Účastník již má značné a cenné zkušenosti.	Celý proces je založen na zkušenosti účastníka, které jsou cenným zdrojem.	Životní zkušenosti žáků zatím nejsou příliš bohaté.
Očekávání účastníka	Edukační programy navazují na zkušenosti účastníků. Existují ale i programy se zcela novým obsahem pro seniory.	Účastníci se učí to, co potřebují nebo chtějí vědět.	Žáci se učí to, co musí a je od nich očekáváno. Založeno na očekávání okolí.
Motivace	Vnitřní motivace	Převládá vnitřní motivace, ale může se objevit i vnější.	Vnější motivace
Cíle vzdělávání	Směr: do minulosti. Integrace zážitků, zkušeností, dosažení moudrosti a vyrovnanosti.	Směr: do přítomnosti. Potřebují nabyté znalosti rovnou umět využít v praxi.	Směr: do budoucnosti. Učí se za účelem uplatnění na trhu práce.

Zdroj: Špatenková a Smékalová (2015), Veteška a Průcha (2014); zpracování vlastní

1.4 Specifika edukace seniorů

V této kapitole jsou vysvětlena jednotlivá specifika pro vzdělávání seniorů a jejich další vzdělávání. Je zde ale i vysvětleno, jaké jsou demografické aspekty tohoto typu učení a proč je důležité motivovat seniory k dalšímu studiu. Na konci kapitoly jsou popsány i metody a zásady pro práci s touto specifickou skupinou občanů.

1.4.1 Demografické aspekty

Dříve se v odborné literatuře užíval pojem vzdělávání seniorů, dnes je tento pojem nahrazován slovním spojením edukace seniorů. Edukace seniorů patří do celoživotního vzdělávání a konkrétněji ho můžeme zařadit do dalšího vzdělávání (vzdělávání po vstupu na trh práce). Než se člověk začne zabývat konkrétními specifiky edukace seniorů, je třeba aby plně porozuměl, proč je i toto vzdělávání důležité, a hlavně žádané v dnešní společnosti vzhledem k demografickým aspektům. Charakteristickým znakem dnešní společnosti je stárnutí populace. Tento fenomén způsobuje řadu problémů, tím nejprobíranějším je ekonomický faktor, který je specifický narůstajícím počtem lidí v neproduktivním věku a zvyšující se náklady na výplatu důchodů. Dále pak je možné zkoumat demografický, sociologický, psychologický, politický, sociální a lékařský problém stárnoucí společnosti. Z důvodů narůstajícího počtu seniorů je tedy jejich edukace a příprava na stáří více než žádoucí. Mezi dva základní demografické faktory, které ovlivňují dnešní společnost je klesající porodnost a zároveň klesající úmrtnost. Tyto faktory jsou výsledkem zlepšení sociálních a ekonomických podmínek a zároveň mnohem kvalitnější lékařskou péčí a cílenou prevencí. Výše zmíněné aspekty skutečnosti mění celkovou skladbu obyvatelstva a posouvají možnosti realizace vzdělávacích činností do oblasti stárnoucích a starších generací (Veteška, 2016, str. 150).

Proces stárnutí populace probíhá globálně po celém světě, ale nejrychlejší vývoj nalezneme v Evropě, kde se podíl osob starších 60 let zvýší do roku 2050 na celých 35 %. Takto vysoké číslo seniorů budeme mít i v České republice. V roce 2020 bylo v České republice kolem 28 % seniorů, což představuje téměř třetinu obyvatelstva. Největší nárůst počtu seniorů se předpokládá v kategorii těch nejstarších občanů. Odhad je, že v roce 2050 u nás bude žít přibližně půl milionu občanů ve věku nad 85 let. Koncem devadesátých let minulého století byl Světovou zdravotnickou organizací přijat pojem aktivní stárnutí, který nezahrnuje pouze zdraví a péči o něj ani neodkazuje pouze k fyzické aktivitě, ale spíše k zajištění možnosti participovat na společenském dění ve všech fázích života. Aktivní stárnutí zahrnuje zásady pro seniory dle Organizace spojených národů, kterými jsou nezávislost, účast na životě společnosti, důstojnost, péče a seberealizace (Špatenková a Smékalová, 2015, str. 12).

Koncepce edukace seniorů je celkově odvozena od vzdělávání dospělých (proto vychází gerontagogika z andragogiky), ale i přesto nalezneme určité odlišnosti. Velmi důležitým znakem vzdělávání seniorů je dobrovolnost a zájem. Toto nemusí u vzdělávání dospělých platit, jelikož se často vzdělávají na popud vnější motivace (například nutnost dalšího vzdělávání kvůli aktuálnímu zaměstnání) a vidiny lepšího uplatnění na trhu práce (Benešová, 2014, str. 95).

1.4.2 Cíle a význam

Vzdělávání a aktivizace, které senioři zařadí do svého každodenního života, jim usnadní zvládání běžných životních úkolů a mohou jim tak pomoci s přechodem a správnou adaptací v pozdějším věku. Vzdělávání též zlepšuje celkovou orientaci ve stále se měnící společnosti a životních podmínkách a také napomáhá udržet si schopnost samostatného rozhodování díky nabytým vědomostem (Veteška, 2016, str. 158).

Díky edukačním procesům mají i senioři možnost načerpávat nové informace, které jim umožňují být psychicky vyrovnanější, jelikož tak získávají větší přehled a nadhled nad každodenním životem a mají možnost si ho uspořádat tak, aby prožívali spokojené stáří. Vzdělávací aktivity obecně přispívají k pocitu důstojnosti, životnímu uspokojení, začlenění do společnosti a fyzickému a duševnímu zdraví (Veteška, 2016, str. 158).

Správná edukace může efektivně zlepšit různé oblasti život, kterými například jsou (Határ in Veteška, 2016, str. 159):

- Prevence sociální segregace seniorů;
- prevence psychosomatických obtíží;
- nástroj osobnostního rozvoje seniorů
- nástroj eliminace procesů stárnutí, tj. optimalizace sociálních pozic a rolí, včetně socioprofesionálních;
- nástroj řešení reálných nebo potencionálních problémů seniorů
- nástroj formování nových vzorců chování u seniorů v rámci intragenerační a intergenerační komunikace
- nástroj na zvyšování kvality života seniorů.

Obecně jsou vzdělávací cíle konkrétní znalosti, dovednosti a vědomosti, které se prostřednictvím vzdělávání mají naučit. Cíle se dají dělit na kognitivní, afektivní a psychomotorické. Ve stáří se snižují motorické a kognitivní cíle, naopak afektivní cíle se zvyšují. Cíle se ale mohou lišit dle jednotlivých období. Šerák definuje tři fáze vzdělávání seniorů, kterými jsou proseniorská edukace, preseniorská edukace a vlastní edukace seniorů. Vzdělávání může z pohledu seniora usnadnit celkové chápání vývojových fází života, kterými si člověk prochází a podporuje zdárný přechod z produktivního do postproduktivního věku a tím zlepšit adaptaci na změnu způsobu života ve stáří. Vzdělávání umožní seniorovi orientovat se v neznámých situacích, které se mohou s příchodem stáří objevit, a tím omezit či zamezit patologickým jevům. Z pohledu společnosti přispívá edukace seniorů k vytvoření pozitivního názoru na stáří jako takové a umožňuje lidem vnímat plnohodnotný životní styl ve stáří (Benešová, 2014, str. 98).

Afektivní cíle, neboli emocionální, vyzdvihují hodnotu poznatků. Nabízí seniorům alternativy, jaký postoj mohou zaujmout vůči nějakému tématu. Nikdy jim ale neříkají, co přesně si mají myslet. Ve vzdělávání seniorů by se proto měla málo (ne-li vůbec) objevovat výchovná činnost ze strany vzdělavatele (Špatenková a Smékalová, 2015, str. 119).

1.4.3 Edukace, aktivizace, animace a poradenství

Z andragogického hlediska můžeme považovat za předmět celého vzdělávání seniorů samotnou edukaci, tedy její proces, průběh, kvalitu a podobně. Edukace je bezpochyby tou nejdůležitější součástí vzdělávání seniorů. Nicméně dalšími velmi důležitými složkami jsou 3 pilíře, kterými jsou animace, aktivizace a poradenství (Veteška, 2016, str. 162).

Animace

Animace je z hlediska andragogického kontextu vnímána jako oduševňování, humanizace a kultivace jedince. Animace probíhá ve třech vývojových fázích, kterými jsou enkulturace, socializace a personalizace (Veteška a Průcha, 2014, str. 42).

Pojmy animace či animátor nejsou v České republice hojně využívány, můžeme se s nimi setkat spíše v rámci zábavných programů pro děti než ve vzdělávání seniorů. V andragogickém kontextu znamená animace jakousi mobilizaci vnitřních sil seniorů. *„Animace seniorů tedy vede k oduševňování, humanizaci a kultivaci jedince. Je založena na společenské, kulturní a sportovní činnosti v souvisejících aktivitách. Animace je systematická a cílená činnost skládající se jak z prvků aktivizace, tak edukace“* (Veteška, 2016, str. 164).

Animační programy slouží především ke zpestření a ozvláštňení každodenního života seniorů v pobytových zařízeních sociální péče. Základními znaky je nedirektivnost a otevřenost, zároveň animátor ovlivňuje i prostředí, aby se seniori cítili komfortně (Gřešová, 2011, str. 4).

Aktivizace

Aktivizace je proces uvedení do pohybu, zahájení nebo posílení konkrétní edukační činnosti. V psychologii je hojně využíván pojem aktivace, což znamená vytvoření konkrétní úrovně aktivity, která se zakládá na celkové připravenosti jedince ke konkrétní činnosti (akci) (Veteška a Průcha, 2014, str. 27).

Vzdělávací aktivity mohou sloužit k obohacení života seniorů v zařízeních sociálních služeb. Edukace tak může být vnímána jako určitý typ aktivizace seniorů. Do aktivizace spadají adaptačně-edukační programy, edukačně-aktivizační a edukačně-rehabilitační programy, případně pak i edukační vstupy do uzavírajícího se světa omezení stáří (Špatenková a Smékalová, 2015, str. 101).

Poradenství

V rámci andragogického slovníku je popsáno pouze výchovné poradenství, které je součástí podpůrných služeb, které jsou poskytovány dětem, žákům a studentům, obvykle od tří let do absolvování na středních, respektive vyšších odborných školách. Základní článek výchovného poradenství tvoří pedagogicko-psychologické poradny (Veteška a Průcha, 2014, str. 290).

Poradenství pro seniory může mít několik podob, může se o jednat o pomoc ve finančních a sociálně-právních věcech, či psychologické a andragogické poradenství, které se přímo zaměřuje na problematiku učení a vzdělávání v pozdějším věku. Může se zaměřovat například na překonávání bariér či motivaci. Základem poradenství je „*didaktické hledisko spojené s využitím efektivních metod, forem a technik učení a vzdělávání.*“ (Veteška, 2016, str. 164).

Jelikož se senioři mohou setkávat s různými problémy a kvůli tomu se nedostanou k dalšímu vzdělávání, je právě nedílnou součástí gerontagogiky poradenství. Na základě gerontagogické intervence je možné pomoci seniorům předcházet problémům ve stáří či je přímo a efektivně řešit a minimalizovat. Dále také pomáhá seniorům adaptovat se na nové a měnící se podmínky, které mohou být často překážkou k dalšímu vzdělávání a seberozvoji (Špatenková a Smékalová, 2015, str. 85).

1.4.4 Didaktické zásady při práci se seniory

Vzděláváním seniorů se zabývá specifická část androdidaktiky, která je nazývána gerontadidaktikou. Jedná se o relativně mladou disciplínu, která potřebuje neustále rozvíjet metodiku vzdělávání seniorů, aktualizovat výběr témat, prozkoumávat hodnocení efektivnosti výstupů a obecně zdokonalovat veškeré oblasti, které jsou její součástí. Vzhledem k zájmu seniorů o vzdělávání je zde cílem, aby byly seniorské akce určovány metodikou vzdělávání, a ne věkem účastníků. Velmi důležité je správně určit vzdělavatele s odbornými kompetencemi a didaktickými znalostmi (geragoga), který bude správně přistupovat k dané cílové skupině a jak již bylo zmíněno výše, nebude je vychovávat (Benešová, 2014, str. 98).

Stejně, jako v jiných oblastech vzdělávání, je možné i zde aplikovat didaktický trojúhelník, který vystihuje edukační proces nejlépe. Tento trojúhelník poukazuje na vztahy mezi vzdělavatelem, učivem a vzdělávajícím se. (Průcha, 2005, str. 81) Didaktický proces je oboustranná interakce mezi činnostmi vzdělavatele (lektora) a činností vzdělávajícího se s důrazem na vzájemnou zpětnou vazbu. Předmětem tohoto procesu jsou cíle, metody, formy, zásady a podmínky (Špatenková a Smékalová, 2015, str. 113).

Metody

Metoda je způsob, který si vzdělavatel zvolí ke zprostředkování učiva. Jinak řečeno je metoda cestou ke stanovenému cíli. Kritéria, na základě kterých vzdělavatel metodu zvolí, se odvozují od základních didaktických kategorií. Vzdělavatel se zaměří především na cíle svého vzdělávacího programu, dále pak určí obsah učiva odpovídající zvolenému tématu programu, zjistí, jaké učební možnosti účastníci mají a porovná je se svými vyučovacími schopnostmi (Špatenková a Smékalová, 2015, str. 125).

Ve spojení s edukací seniorů jsou důležité metodické postupy, které působí na motivaci účastníků z řad seniorů, zajišťují jejich aktivní zájem, respektují jejich osobnost a osobitý styl učení, zabezpečují zpětnou vazbu a dovolují využití získaných poznatků v praxi (Petřková a Čornaničová in Benešová, 2014, str. 101).

Metody vzdělávání seniorů můžeme dělit následujícím způsobem (Kalnický, 2019):

- metody vstupní (ledolamka, metoda analýzy očekávání, metoda vytváření týmu),
- metody seznamování s obsahem (výklad, moderační metoda, sugestopedie),
- metody fixace a aplikace (diskuzní metody, brainstorming, brainwriting, metoda expertního posouzení, případové metody, balík dodané pošty, metoda inscenační, metody didaktických her, projektové metody),
- metody hodnocení (metody ústního zkoušení, písemná zkouška, metody hodnocení praktického výkonu či projektu)

Dle Špatenkové a Smékalové lze v obecnějším dělení metody rozdělit na tradiční, aktivizační a kreativní. Konkrétněji pak ve své knize popisují následující metody, které lze pro edukaci seniorů využít. Upozorňují však, že výběr, implementace a případná transformace metody záleží vždy na lektorovi. Vybranými metodami jsou: vyprávění, vysvětlování, přednáška, práce s textem, Vennův diagram, rozhovor, diskuzní metody, metoda problémového výkladu, heuristická metoda, sokratovská metoda, dramatizace, didaktické hry, kazuistika, situační metoda, brainstorming, brainwriting, synektika, laterální myšlení a rybí kost (Špatenková a Smékalová, 2015).

Livečka dělí metody na monologické, dialogické, problémové a výcvikové. Hladílek zavádí dělení metod slovních, názorně demonstračních, praktických, sdělovacích, problémové, badatelské, výzkumné, motivační, fixační, expoziční, diagnostické a aplikační (Livečka a Hladílek in Benešová, 2014, str. 101).

1.4.5 Funkce vzdělávání seniorů

Ve vzdělávání nejde jen o vzdělávaného samotného, ale jedná se také o vztah jeho činů vůči společnosti. Dle Čornaničové jsou vymezeny následující funkce vzdělávání seniorů (Čornaničová, 1998):

- Vzdělávací,
- kulturně-kultivační,
- sociálně-psychologické,
- preventivní,
- anticipační,
- rehabilitační,
- kompenzační,
- aktivizační,
- komunikační,
- relaxační,
- mezigenerační porozumění,
- posilovací.

1.4.6 Motivace seniorů k dalšímu vzdělávání

„Motivace je hybnou pákou lidského chování, která nás nutí uspokojovat své vlastní potřeby. Potřeby člověka souvisejí nejen s biologií organismu, ale také s jeho sociální a pracovní existencí ve společnosti, kde žije“ (Klevetová, 2017, str. 43).

Struktura vývojových potřeb seniorů dle Vágnerové (in Klevetová, 2017):

- Potřeba stimulace správnými podněty,
- potřeba smysluplného světa,
- potřeba plánovat činnosti v denním rytmu a čase se sebou a s druhými,
- potřeba jistoty sociální role a pozice ve společnosti,
- potřeba identity a uznání vlastního „já“ sebou samým i druhými,
- potřeba otevřené budoucnosti.

Jak již bylo uvedeno v kapitole *Porovnání pedagogiky, andragogiky a geragogiky (gerontagogiky)*, převládá v edukaci seniorů vnitřní motivace. Aby se senioři chtěli dále vzdělávat, musí být jejich zkušenost s předchozím vzděláváním pozitivní. Motivací ke vzdělávání bývá nejčastěji touha po sociálních kontaktech, snaha najít smysl života ve vědomí vlastní konečnosti, zvládnutí tělesných, psychických a sociálních změn a udržování vlastních sil. Vzdělání mohou také považovat za svoji zálibu a při které mohou získat více informací o tom, co je zajímavé (Špatenková a Smékalová, 2015, 73).

Opakem motivace mohou být různé bariéry, které seniorům brání v dalším vzdělávání. Tyto bariéry většinou rozdělujeme na vnější (objektivní) a vnitřní (subjektivní). Za vnější bariéry považujeme převážně finanční oblast případně nemožnost se dopravit na místo vzdělání. Vnitřní bariéry mohou být špatná zkušenost s předchozí edukací či nedostatečná motivace (Benešová, 2014, str. 106).

1.4.7 Zásady při vzdělávání seniorů

Při vzdělávání seniorů je potřeba dodržovat následující zásady. (Klevetová, 2017, str. 65 – 66)

- Seniori potřebují více času na pochopení a zvládnutí probírané látky, zároveň je potřeba se přizpůsobit jejich tempu.
- Starší člověk potřebuje mít k dispozici zpracované studijní materiály v písemné podobě, která je úměrná k jejich věku a dispozicím.
- Senior nezvládne přijmout příliš mnoho informací najednou, je potřeba je rozdělit na několik částí.
- Při edukaci seniorů je potřeba zjistit, jaké mají schopnosti, dovednosti, a především zkušenosti a na základě tohoto zjištění pak tvořit výukový program.
- Lektor musí mluvit velmi pomalu, zřetelně a srozumitelně a následně se často tázat, zda mu bylo porozuměno.
- Při nácviu konkrétních dovedností (například užívání nových pomůcek) je třeba postupovat krok po kroku a každou jednotlivou fázi řádně vysvětlit a opakovat. Senior by měl rozumět, proč je každý krok důležitý a měl by chápat logickou návaznost celého procesu.
- Není vhodné dávat seniorům více úkolů najednou.
- Lektor nesmí nutit seniory učit se něco nazpaměť. Je potřeba na základě neustálého opakování v hodině jim nabyté znalosti uložit do dlouhodobé paměti.
- Každý senior, který se účastní výuky, by měl znát své limity a hranice. Zároveň ale by měl chápat, proč něco dělá a k čemu daná aktivita vede.
- Je třeba seniory chválit a ocenit (i za maličkosti), aby měl větší motivaci v edukaci pokračovat.
- Pokud bude lektor dodržovat správné postupy pro vzdělávání seniorů, docílí jejich uspokojení, objevení nových schopností a ujištění, že nikdy není pozdě na to, naučit se novým věcem.

1.5 Univerzita třetího věku

Univerzity třetího věku neboli U3V (v angličtině Universities of the Third Age, zkráceně U3A) jsou instituce, které jsou provozovány na akademické půdě, jsou tedy přímo propojeny s vysokými školami. Díky tomu, mohou být vnímány jako garant poskytovaného typu vzdělávání (edukace seniorů) a dosažené vzdělání tak získává určitou úroveň prestiže. Spadají do kategorie zájmového vzdělávání, což je jedna z forem dalšího vzdělávání a jako celek můžeme univerzity třetího věku zařadit do celoživotního učení (Veteška, 2016. str. 161).

Univerzity třetího věku lze volně definovat jako sociokulturní centra, kde mohou senioři v příjemném prostředí a snadnými metodami získávat nové znalosti o významných tématech nebo ověřovat a prohlubovat znalosti, které již mají, s cílem být součástí komunity a zůstat v životě aktivní (Midwinter in Formosa, 2021, str. 27).

Univerzity třetího věku se vyznačují svojí vlastní samosprávou (ačkoliv mohou spadat pod některou z vysokých škol) a snaží se o klasifikaci jednotlivých center pro seniory, v praxi ale z velké většiny následují francouzský nebo britský model, některé pak tvoří hybridy zahrnující prvky obou modelů (Formosa, 2021, str. 28).

1.5.1 Historie a vývoj univerzit třetího věku

První univerzitu třetího věku založil profesor Pierre Vellas v roce 1973 v Toulouse na základě reakce na sociálně podmíněný generační konflikt. Do konce roku 1978 se otevřelo přes 100 obdobných univerzit. První univerzita třetího věku ve střední Evropě byla založena na Varšavské univerzitě v roce 1975. V roce 1995 byla v německém Ulmu odborníky založena síť *European Network Learning in Later Life (LLL)*, jejímž cílem bylo posilovat komunikaci, prohlubovat a vylepšovat výměnu a spolupráci, a to v institucionální rovině, ale i mezi jednotlivými studenty (Palán in Benešová, 2014, str. 115).

Vznik univerzit třetího věku v českém prostředí

První univerzita třetího věku byla otevřena již v Československu v letech 1986 – 1987 v Olomouci pod záštitou Československého červeného kříže a přednášejícími tehdy byli pedagogové z původní vysoké školy. Univerzita v Olomouci se zřizovatelem stala až v roce 1991 a zodpovědnost za náplň vzdělávacího programu převzaly Katedry andragogiky a sociologie. Rok 1991 byl pro univerzitu v Olomouci a její vzdělávání seniorů zlomový, po prvním ročníku z programu vyšlo 148 absolventů. Podmínkou pro přijetí byl věk 50+ či pobírání invalidního důchodu. První rok studia je zde pojímán jako motivační a informační, následně je studium zaměřeno na témata z oblasti celoživotního vzdělávání, sociologie a psychologie (Benešová, 2014, str. 115).

Mezi roky 1987 a 1988 byla otevřena první univerzita třetího věku pod přímou záštitou univerzity, a tou byla Univerzita Karlova v Praze. Tato univerzita třetího věku byla součástí Fakulty všeobecného lékařství. Tuto univerzitu třetího věku měl na starosti děkan Vladimír Pacovský, který byl hlavním expertem v oblastech geriatric a gerontologie. Na počátku otevření univerzity třetího věku se vyskytly problémy, jelikož se zjistilo, že lékařský obor není zrovna vhodný pro edukaci seniorů. Vhodnější by byla výuka historie, dějiny umění a podobné obory spíše s humanitním zaměřením, nicméně ty nebyly k dispozici. Proto se rozhodovalo mezi dvěma možnostmi: výuka zdravotnické osvěty na vysoké úrovni či výuka obecné biologie. Zdravotnická osvěta spadala tehdy pod socialistickou akademii, proto byl nakonec zvolen kurz Biologie člověka, který sestavili významní pedagogové Radomír Čihák, Ivan Dylevský a Jiří Neuwirth (Benešová, 2014, str. 116).

Lekce byly rozděleny na teoretickou a praktickou část a studenti psali seminární práce, podíleli se na cvičeních a psali pedagogické testy. Vyučování bylo zpočátku plánováno na dva celé semestry, ale nakonec byl vytvořen z každého semestru samostatný vzdělávací celek, aby neměli studenti povinnost pokračovat. V roce 1989 bylo poprvé v aule pražského Karolina předáno absolventům osvědčení v podobě pamětního listu. Následně stačila jedna zmínka o univerzitě třetího věku v denním tisku a zájem o studium rychle narostl. Do studia se tenkrát přihlásilo 414 studentů, průměrný věk byl 67,5 let a nejstaršímu studentovi bylo 88 let (Benešová, 2014, str. 116).

Aktuálně edukaci seniorů na Karlově univerzitě pořádá 14 fakult, konkrétně se jedná například o fakultu pedagogickou, filozofickou, sportovní, lékařskou, přírodovědeckou, právnickou, matematicko-fyzikální nebo husitsko-teologickou. Počet studentů v seniorském věku je kolem pěti tisíc. Podmínkou pro studium na univerzitě třetího věku při Karlově univerzitě je maturitní zkouška (Benešová, 2014, str. 116).

V roce 2014 nabízela Ostravská univerzita vzdělávání seniorům prostřednictvím univerzity třetího věku celkem na čtyřech fakultách, a to na hornicko-geologické, fakultě metalurgie a materiálového inženýrství, ekonomické fakultě a fakultě bezpečnostního inženýrství. Podmínkou pro přijetí bylo ukončené střední vzdělání a věk 55+. První kurz byl otevřen v letech 1991 až 1992 a jeho tématem byla astronomie, ale kvůli nízkému zájmu a malému počtu uchazečů byl ukončen. Ve školním roce 2010/2011 byl připraven čtyřsemestrální kurz, který byl zaměřený na propojení aktuálních poznatků z techniky, ekonomiky a umění s názvem *Symbióza techniky, ekonomiky a umění* (Adamec in Benešová, 2014, str. 117).

V Brně na Masarykově univerzitě funguje od roku 1989 Akademie třetího věku, která je pod záštitou Českého červeného kříže. V roce 1990 přijala Masarykova univerzita návrh na převzetí vzdělávání seniorů rektorem prof. PhDr. Milanem Jelínkem, CSc. V tomto období byl celý vzdělávací cyklus nastaven jako tříletý. První rok bylo přijato 130 studentů dle podmínek pro přijetí a přednášky probíhaly v týdenních intervalech (Benešová, 2014, str. 116).

Aktuálně v Brně probíhá výuka jako dlouhodobé kurzy, v rámci kterých se studenti účastní přednášek, případně cvičení, seminářů a exkurzí. Jednotlivé přednášky trvají přibližně dvě vyučovací hodiny (tedy 90 minut) a konají se jedenkrát za čtrnáct dnů od září do května. Účast na přednáškách je zaznamenávána v prezenčních listinách a pro úspěšné absolvování je posluchač povinen absolvovat v každém roce nejméně 3/4 přednášek. Pro studenty Univerzity třetího věku na MUNI jsou realizovány krátkodobé tematické kurzy a mimořádné přednášky, kterých se mohou dobrovolně zúčastnit. V průběhu vzdělávání nemusí účastník absolvovat žádné formy hodnocení jako jsou písemné testy či ústní zkoušení (MUNI U3V, online).

1.5.2 Cíle a principy

V roce 1993 byla založena AU3V neboli Asociace Univerzit třetího věku. Založili ji dobrovolníci, kteří se edukaci seniorů věnovali na svých mateřských univerzitách a současně sledovali tento fenomén v evropském i světovém měřítku (Benešová, 2014, str. 111).

Tato asociace měla za cíl sjednotit celkového fungování jednotlivých univerzit třetího věku na veřejných vysokých školách v České republice. Podařilo se jí zavést jednotné formy, pravidla a názory pro existenci univerzit třetího věku. Základním (i když nepsaným) pravidlem je, aby měla instituce, která výukové programy pořádá, prokazatelné a odborné spojení s některou z akreditovaných vysokých škol. Obsahové zaměření jednotlivých programů spadá do kompetence dané specializace fakulty či školy. Výjimkou jsou kurzy počítačové gramotnosti, o které je vzhledem k dnešní době mezi seniory největší zájem, a proto je nabízí téměř všechny univerzity třetího věku. Aby mohl být program univerzity třetího věku realizován, musí trvat nejméně jeden celý semestr a musí obsahovat alespoň dvanáct hodin pod vedením kvalifikovaného vzdělavatele (Špatenková a Smékalová, 2015, str. 90).

Hlavními cíli univerzit třetího věku je obeznámení starších občanů s vědeckými poznatky a prohloubení jejich sebepoznání, pochopení, jak řešit různé problémy a usnadnění orientace a přizpůsobení v dnešním stále měnícím se světě (Mühlpachr in Benešová, 2014, str. 114).

Za další cíle můžeme považovat dle Benešové (2014, str. 114) následující:

- Zpřístupnění nových informací, poznatků a dovedností prostřednictvím vhodných forem starším občanům.
- Snaha o zamezení sociální izolaci a pocitu neužitečnosti poskytnutím možnosti nových sociálních kontaktů.
- Možnost kvalitně trávit volný čas.
- Poskytnutí prostředí, kde se může potkávat více generací a mohou si tak vzájemně předávat zkušenosti a vést smysluplné dialogy.

1.6 Virtuální vzdělávání

Virtuální vzdělávání neboli e-learning (elektronické vzdělávání) obsahuje teoretické poznatky a výzkum, současně ale zahrnuje i reálný vzdělávací proces (s různým stupněm intencionality), v němž jsou používány informační a komunikační technologie, které pracují s daty v elektronické podobě a jejich užití je v souladu s etickými principy. Jakým způsobem se budou tyto informační a komunikační technologie využívat, včetně dostupnosti učebních materiálů, je určeno vzdělávacími cíli daného programu. Dále pak roli hraje obsah, charakter a podmínky vzdělávacího prostředí nebo potřeby a možnosti všech aktérů edukační roviny (Zounek a Sudický, 2012, str. 9).

Za e-learning je tedy možné považovat jakékoliv využívání elektronických materiálních a didaktických prostředků k efektivnímu dosažení vzdělávacího cíle s tím, že je realizován primárně prostřednictvím počítačových sítí, jako jsou internet či intranet (Veteška, 2016, str. 198).

Dle andragogického slovníku je elektronické (virtuální vzdělávání) definováno jako *„vzdělávací proces využívající informační a komunikační technologie k tvorbě studijního obsahu a jeho distribuci, ke komunikaci mezi studenty a pedagogy, k hodnocení výsledků vzdělávání a k organizaci a řízení studia. E-learning je výuka s využitím výpočetní techniky a internetu. V českém prostředí je spojován zejména s distančním studiem a jako podpora ostatních forem studia, zejména pak v rámci dalšího profesního vzdělávání, ale i zájmového a občanského“* (Veteška a Průcha, 2014, str. 99).

1.6.1 Virtuální třída

Virtuální třída je virtuální prostor na internetu. Jedná se o software či interaktivní webový nástroj, který lidem umožňuje setkávat se, spolupracovat a komunikovat bez osobní fyzické přítomnosti. Virtuální třída je společenskou aktivitou, kde působí dialog jako prostředek k rozvíjení myšlenek a schopnosti argumentovat a ke vzájemnému učení. Funguje zde kolegalita, soutěživost i vytváření přátelských vztahů, stejně jakoby tomu bylo ve třídě za přítomnosti fyzických osob na jednom místě (Veteška, 2016, str. 202).

1.7 Virtuální univerzita třetího věku

O vzniku virtuálních univerzit třetího věku se začalo poprvé mluvit v roce 1997. Toto téma otevřela skupina australských, novozélandských a britských představitelů univerzit třetího věku, kteří chtěli začít zprostředkovávat edukaci seniorům, kteří jsou z různých důvodů izolovaní od společnosti. Tato edukace měla být zajišťována univerzitami třetího věku, které již s výukou seniorů jako takovou měly zkušenosti. Hlavním cílem byla tehdy možnost sdílení svých nápadů a zdrojů mezi vyučujícími a zprostředkování vzdělávání všem seniorům bez ohledu na to, kde žijí. V roce 1998 vznikla v Austrálii první Virtuální univerzita třetího věku, která se jmenovala U3A Online (Hroudová, 2021, str. 42).

Již zmíněná U3A Online je organizace, kterou spravují dobrovolníci a aktuálně nabízí přes 40 kurzů primárně e-learningového (online) charakteru. Online kurzy jsou určeny seniorům, kteří již dosáhli důchodového věku a nemohou se z určitých důvodů (například tělesný handicap nebo vzdálenost) účastnit klasických prezenčních kurzů pořádaných univerzitami třetího věku (Swindell; Šolc in Hroudová, 2021, str. 42).

V rámci distančního či dálkového vzdělávání je organizována virtuální univerzita třetího věku (VU3V). Jedná se o úspěšnou metodu distančního multimediálního vzdělávání. Hlavním cílem virtuálních univerzit třetího věku je zprostředkovat vzdělávání skupinám seniorů, kteří se z nějakého důvodu nemohou účastnit prezenčních přednášek na univerzitách třetího věku (Veteška, Vacínová a kol., 2011).

„VU3V využívá komunikačních technologií a internetu a má prvky e-learningu. Je přizpůsobena nárokům cílové skupiny – seniorům. Velkou výhodou tohoto studia je dostupnost odkudkoliv a kdykoliv. S touto formou výuky je spojena možnost zlepšovat počítačové i informační znalosti, zároveň ale je podmínkou pro možnou výuku znalost práce s počítačem“ (Benešová, 2014, str. 113).

K výuce je možné se připojit prakticky všude, kde je možnost připojení na internet, například v knihovnách, ve škole, v domovech pro seniory či v informačních střediscích. Virtuální vzdělávání přináší edukaci seniorů jednu velkou výhodu, a tou je možnost opakování či zpětné přehrání již proběhlé přednášky. Studentem virtuálních univerzit třetího věku mohou být senioři, kteří mají status důchodce, invalidního důchodce bez ohledu na věk nebo osoby starší 50 let (Benešová, 2014, str. 113).

Asociace univerzit třetího věku, v rámci spolupráce s přímo s univerzitami, přednášky natáčí a poskytuje je k výuce seniorům, konzultačním střediskům i v neuniverzitních městech. Seniori v těchto oblastech mají tak možnost shlédnout na společném setkání audiovizuální záznam přednášky, který je didakticky speciálně upraven právě pro tuto specifickou cílovou skupinu. Jedná se tedy o prezenční účast na kurzu, který má ale online podobu. Je zde zachován sociální aspekt vzdělávání seniorů a účastníci tak mají možnost vzdělávat se ve společnosti ostatních (Veteška, Vacínová a kol., 2011).

1.7.1 Motivace seniorů ke vzdělávání na VU3V

Obecně je motivace chápána jako intrapsychicky probíhající proces, který vyúsťuje ve výsledný vnitřní stav, tzv. motiv. Je třeba rozlišit konečný pocit, obecně nazývaný jako uspokojení a prostředky, které slouží k dosažení tohoto cílového pocitu. Pojmy motivace a motiv označují vnitřní procesy a stavy, které vysvětlují, proč se člověk chová tak, aby dosáhl svého cíle, který si stanovil (Nakonečný, 1996, str. 7).

Motivy ke vzdělávání starších lidí mohou být různé. Může se jednat například o potřebu udržení psychické a sociální aktivity, snížení pocitu samoty a izolovanosti, sociální integrace, udržování soběstačnosti, naplnění osobních zájmů nebo uskutečnění aktivit a přání, které si zatím nestihli splnit. Dominantním motivem ale většinou je touha věnovat se oboru, o který se senior zajímal již v minulosti a chce si v dané oblasti rozšířit poznatky (Šerák, 2009, str. 193 – 194).

Dle Beneše je motivem ke vzdělávání touha po sociálních kontaktech a jednoduché bytí s ostatními dále pak snaha najít smysl života, jelikož si seniori začínají uvědomovat jeho konečnost. Dalšími motivy může být například zvládání tělesných, psychických a sociálních změn a udržování vlastních sil. Edukace se může stát pro starší občany i koníčkem v rámci kterého se snaží student získat více informací o tématu, které ho zajímá. Dle výzkumů se ve stáří málokdy vytvoří nové zájmy, spíše se lidé snaží prohlubovat své stávající aktivity, případně dělat činnosti, o které měli zájem již dříve, ale neměli na ně čas (Beneš, 2008, str. 90).

Ke vzdělávání seniorů prostřednictvím virtuálních univerzit třetího věku je mohou vést velmi podobné motivy jako ke vzdělávání na klasických univerzitách třetího věku či ke vzdělávání ve stáří obecně. Za dva základní motivy můžeme pokládat touhu prohloubit si nebo doplnit si vědomosti a potřeba sociálního kontaktu s ostatními studenty. Specifické motivy pro vzdělávání na virtuálních univerzitách třetího věku jsou tři: touha vzdělávat se prostřednictvím moderních technologií vzhledem k jejich rozšíření v dnešním světě, snaha naučit se ovládat počítač a další technologie, představa snadné a levné dopravy do konzultačních středisek, jelikož se nachází v místě bydliště (Hyklová, 2014, str. 31).

Jedním z nejvýznamnějších aspektů virtuálních univerzit třetího věku je sociální faktor. Seniori mají možnost se za účelem online vzdělávání setkávat v konzultačních střediscích a vytvářet tak nové seniorské kolektivy, které jsou primárně propojeny společným zájmem o vzdělávání se na vysokoškolské úrovni. V konzultačních střediscích se pravidelně setkává skupina studentů, která si je podobná věkově (účastníci jsou stejné generace), mají obdobný duševní rozhled, stejné psychické predispozice a způsob myšlení. Při účasti na výuce, kterou absolvují v malé neanonymní sociální skupině si účastníci rozšiřují své teoretické znalosti, ale hlavně mají hned po skončení přednášky možnost o právě získaných vědomostech diskutovat a případně doplnit nové poznatky ze svých životních zkušeností (jedná se o neformální vzdělávání a informální učení). Z praxe již víme, že po skončení výukového bloku zůstávají seniori v konzultačním středisku přibližně další hodinu, kterou využívají k tomu, aby mohli vést rozhovory o nově nabytých vědomostech ale i neformální dialogy o ostatních svých aktivitách a životech (Špatenková a Smékalová, 2015, str. 98).

2 Virtuální univerzity třetího věku v České republice a jejich specifika

V České republice byla v roce 2007 zahájena realizace projektu s názvem Virtuální U3V. Cílem tohoto projektu bylo rozšířit již existující formu prezenční výuky i do těch regionů, kde se nenachází žádné univerzity tak, aby se senioři mohli vzdělávání účastnit odkudkoli. „*Tato podoba univerzity měla usnadnit vzdělávání stále přibývajícím počtu seniorů, kteří se kvůli vzdálenosti od univerzit a zdravotním problémům nemohli osobně kurzů U3V zúčastnit*“ (Hroudová, 2021, str. 42).

Realizaci nové formy vzdělávání měli na starosti představitelé Provozně ekonomické fakulty České zemědělské univerzity v Praze a Matematicko-fyzikální fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Myšlenka virtuální univerzity třetího věku vznikla na katedře informačních technologií PEF ČZU v Praze, kde se za pomoci organizátorky univerzity třetího věku na České zemědělské univerzitě v Praze, Ing. Kláry Nehodové, začal v roce 2006 celý projekt organizovat. Počátkem roku 2008 byl natočen ve spolupráci s Matematicko-fyzikální fakultou Univerzity Karlovy v Praze první pilotní kurz s názvem Astronomie, který je posluchačům dostupný dodnes (Šolc; Nehodová in Hroudová, 2021, str. 42 - 43).

2.1 Konzultační střediska

V regionech byla za podpory Provozně ekonomické fakulty ČZU vytvořena konzultační střediska, kde se mohou senioři pravidelně scházet, aby se mohli společně zúčastnit výukové přednášky a absolvovat orientační test. Předtočenou přednášku (celou či pouze některé části) si mohou účastníci kdykoliv opakovaně pouštět. Zároveň obdrží text doslovně přepsané přednášky, který si mohou důkladně prostudovat, pokud například některou část z přednášky nezachytili. Dále jim pak je k dispozici slovníček pojmů, které se daného tématu týkají. Na konci přednášky každý vyplní orientační test, který částečně ověří jejich znalosti, které by po absolvování měli získat. Studenti mohou komunikovat pomocí online platformy přímo s lektorem, který je jim k dispozici pro doplňující dotazy. Zároveň mohou s lektory kdykoliv komunikovat prostřednictvím e-mailu. Na přednášce je studentům také představen modul pro vypracování esejů, které studenti zpracují jako výstup z daného kurzu (Špatenková a Smékalová, 2015, str. 97).

Konzultační střediska vznikají v monetě, kdy má o jeho vytvoření zájem některá místní organizace z regionu. Mohou být zřizována místními (městskými) úřady, informačními centry, lokálními akčními skupinami, základními, středními, vysokými či komunitními školami, kluby seniorů, knihovnami a dalšími institucemi. Každé konzultační středisko má svého organizací pověřeného odborného lektora. Vedoucí konzultačních středisek a jejich lektori jsou v úzkém kontaktu s Provozně ekonomickou fakultou na České zemědělské univerzitě, která zastřešuje veškerá konzultační střediska na našem území (Špatenková a Smékalová, 2015, str. 97).

Konzultační vzdělávací střediska jsou místem, kde může pravidelně probíhat výuka virtuálních univerzit třetího věku za účasti tutorů a studentů. Nová konzultační střediska se mohou kdykoliv během roku registrovat na webových stránkách VU3V na PEF ČZU a zahájit svou výuku od nového semestru. Zřizovateli jsou organizace, které mají zájem o rozvoj vzdělávacích aktivit seniorů ve své lokalitě. Zástupci těchto institucí mají na starosti zajištění adekvátního prostoru pro výuku, který bude obsahovat technické zázemí. Dále pak určují lektora pro dané konzultační středisko (Nehodová in Lávičková, 2019, str. 4).

2.2 Virtuální univerzita třetího věku na České zemědělské univerzitě

Česká zemědělská univerzita provozuje a organizuje distanční vzdělávání pro seniory prostřednictvím virtuální univerzity třetího věku. Vzdělávání zajišťuje Provozně ekonomická fakulta. *„Cílem Virtuální U3V je umožnit všem posluchačům v rámci České republiky zájmové vysokoškolské studium U3V bez ohledu na vzdálenost od sídel vysokých škol a univerzit, ve kterých probíhá prezenční seniorské vzdělávání, jehož se z různých důvodů (vzdálenost, zdravotní a časové důvody, finanční náročnost na dopravu apod.) nemohou zúčastňovat. V souladu se vzděláváním též vytvořit prostředí pro sociální kontakt posluchačů v daných lokalitách“* (U3V při PEF ČZU, online).

2.2.1 Studium na VU3V při ČZU

Podmínky pro přijetí ke studiu jsou dvě: student musí být občanem České republiky a musí být v důchodovém věku či pobírat invalidní důchod. Účastníci jsou evidováni v centrální databázi ČZU v Praze a nemají ze zákona nárok na status studenta (ČZU – VU3V, online).

Výuka probíhá v konzultačním středisku jednu za dva týdny, ale ke studijním materiálům se student může dostat kdykoliv během semestru, jelikož jsou přístupné přes internet. Každý kurz obsahuje 6 vyučovacích video-přednášek, po jejichž absolvování se může student zúčastnit slavnostní promoce v aule ČZU, kde obdrží Osvědčení o absolutoriu U3V. Mezi povinnosti studenta patří například 80 % účast na společné výuce, uhrazení studijního poplatku v konzultačním centru, samostudium a vypracování testu z každé přednášky a následné absolvování závěrečného testu. Každý student má své vlastní konzultační středisko ve svém regionu, do kterého se запиše a kde se účastní společné výuky (ČZU – VU3V, online).

ČZU nabízí v rámci virtuální univerzity třetího věku program „*Svět okolo nás*“, kde je možné se zúčastnit následujících virtuálních kurzů (ČZU - VU3V přehled virtuálních kurzů, online):

- Architekti italského baroka,
- barokní architektura v Čechách,
- cestování – co jste možná nevěděli,
- čínská medicína v naší zahrádce,
- dějiny oděvní kultury,
- evropské kulturní hodnoty,
- genealogie - hledáme své předky,
- hudební nástroje,
- kouzelná geometrie,
- lesnictví,
- mistři evropského barokního malířství 17. století,
- osobní finance (bonusový kurz pro studující posluchače),
- pozoruhodný svět hub,
- rituály evropských královských rodů,
- umění rané renesance v Itálii,
- včelařský rok,
- základy letectví a letadlové techniky,
- život s energií.

2.3 Virtuální univerzita třetího věku na Ostravské univerzitě

V rámci celoživotního vzdělávání nabízí Ostravská univerzita i virtuální univerzitu třetího věku. Virtuální vzdělávání seniorů zde zajišťuje Přírodovědecká fakulta pro uchazeče, kterým je více než 55 let. Každý jednotlivý kurz trvá jeden semestr. (CŽV při OU, online)

Virtuální univerzita třetího věku neboli Virt U3V má ve své nabídce kurzy přírodních a společenských věd, umění, jazyků, informačních technologií a další, které mají dobu trvání po jeden semestr. Virtuální univerzita třetího věku při Ostravské univerzitě zprostředkovává vzdělávání seniorů v podobě prezenčních seminářů a přednášek nebo prostřednictvím internetu v takzvané virtuální třídě. Zajímavou součástí programu je výuka v terénu a různé exkurze. Vzdělavateli jsou převážně akademičtí pracovníci přímo z Ostravské univerzity doplněni odborníky z praxe. Uchazeči o studium na Virt U3V se musí nejdříve zúčastnit školení v základech práce s počítačem a internetem. Dále jsou seznámeni s možnostmi, které vzdělávání ve virtuální třídě nabízí. Účastníci kurzů se mohou v případě zájmu zapojit i do mezinárodních projektů, kterých se Ostravská univerzita účastní (CŽV při OU, online).

3 Virtuální univerzity třetího věku ve světě

V této kapitole je popsána U3A Online, což je první virtuální univerzita třetího věku, která je i globálně nejrozšířenější. Zároveň se do ní může přihlásit kdokoli na světě, jelikož je veškerá organizace, platba i samotná výuka zprostředkována prostřednictvím internetu a internetových webových stránek.

Když začaly vznikat univerzity třetího věku ve světě (konkrétně ve Francii a následně ve Velké Británii), byly vytvořeny dva rozličné modely pro fungování těchto univerzit. Konkrétně se jedná o francouzský a britský model. Původní francouzský model vyžadoval, aby byly univerzity třetího věku spojeny s tradičními univerzitními systémy a každá z nich byla napojena na některou z univerzit, která by se za U3V zaručila a byla jejím garantem. Na druhé straně pak stojí britský model, který se vyvinul o několik let později a zakládá si na svépomoci a vzájemné spolupráci členů. Těmto univerzitám se nedostává žádné podpory z vnějších zdrojů. Univerzity, které vznikaly v dalších státech nejsou vždy zastáncem jednoho z přístupů, často si z každého osvojí jen to, co potřebují, aby jejich programy odpovídaly potřebám účastníků vzdělávání v jejich zemi (Swindell, 2006, str. 431).

Díky novým technologiím je možné poskytovat vzdělávání seniorům, kteří žijí daleko od vzdělávacích center nebo dokonce v jiných zemích. Tento formát virtuálních kurzů umožňuje starším lidem studovat umění, literaturu, historii, společenské vědy a filozofii, a poté využít získaných znalostí například k provádění výzkumů místní historie a genealogie. Takové vzdělávání je zaměřeno na obohacení a prodloužení života seniorů.

3.1 U3A Online

Ačkoliv jsou univerzity třetího věku po světě již hojně rozšířeny, ne každý se jich může zúčastnit, i přes to, že by chtěl. Seniorsy může omezovat například vzdálenost a dojíždění, dalším důvodem, proč se neúčastní klasického prezenčního vzdělávání je ten, že mohou být pečovateli o svého kamaráda či příbuzného, a tak nemohou odejít z domova. Proto se začalo přemýšlet o virtuálních univerzitách třetího věku.

Poprvé o možnosti vzdělávání seniorů virtuálně (distančně) začala diskutovat skupina vzdělávacích lídrů z univerzit třetího věku z Velké Británie, Austrálie a Nového Zélandu v roce 1997. Hlavním cílem bylo vytvořit prostor pro edukaci seniorů „bez zdí“ (tedy virtuálně), kde by mohli navzájem sdílet zdroje a učit se.

V roce 1998 v rámci oslav Mezinárodního roku starších osob poskytla australská vláda finance, aby mohla být vytvořena U3A Online. Hlavním cílem U3A Online je poskytovat kognitivně náročné aktivity prostřednictvím internetu a rozvíjet zdroje, které pomohou klasickým U3A (U3V) dosáhnout jejich vzdělávacích cílů (U3A Online, online).

U3A Online provozuje tým dobrovolníků, kteří komunikují výhradně přes e-mail a mají na starosti tvorbu a výuku vzdělávacích kurzů. U3A Online poskytuje krátké kurzy pro starší lidi, které učení baví, ale dávají přednost svobodě studovat, kde a kdy se jim zachce. Kurzy jsou otevřeny všem starším lidem, nebo mladším zdravotně postiženým kdekoli na světě. Hodí se zejména pro starší členy komunity, kteří jsou izolováni buď geograficky, nebo fyzickými či společenskými poměry (U3A Online, online).

U3A Online poskytuje i další služby. Podporuje U3A odkudkoliv, aby mohlo docházet k výměně nápadů, zdrojů a informací prostřednictvím webových stránek. Vybízí starší lidi, aby využili zdánlivě neomezený vzdělávací potenciál internetu a s ním spojené neomezené vzdělávání. Kurzy jsou k dispozici všem univerzitám třetího věku a dalším příbuzným organizacím pro osobní výuku na základě licenční smlouvy. (U3A Online, online)

U3A Online je provozována řídicím výborem, který její členové volí na výroční valné hromadě každý rok. Online kurzy organizátoři rozvíjí s využitím dovedností dobrovolných autorů a editorů. Kurzy jsou přístupné po celý rok a lze je studovat buď samostatně v době, která účastníkovi vyhovuje, nebo s vedením dobrovolného vedoucího kurzu, pokud je v daný moment k dispozici (U3A Online, online).

3.2 I.A.U.T.A.

I.A.U.T.A. (The International Association of Universities of the Third Age) je organizace založená roku 1975, která sdružuje univerzity třetího věku ze všech kontinentů. Již čtyři desetiletí hájí I.A.U.T.A. zájmy starších lidí prostřednictvím celoživotního vzdělávání a sdílení know-how mezi univerzitami navzájem. Především se tato organizace snaží o inovace v oblasti vzdělávání a vědeckého výzkumu na poli edukace stárnoucích a starších spoluobčanů, aby každý našel své místo ve společnosti. Hlavními cíli této asociace jsou (I.A.U.T.A., online, 2023):

- Sjednotit univerzity třetího věku po celém světě, včetně těch organizací, které se pod různými názvy hlásí ke stejným cílům a nemusí nutně být pod záštitou některé z vysokých škol.
- Vytvořit s podporou univerzit z celého světa mezinárodní rámec celoživotního vzdělávání, který se zabývá výzkumem pro seniory, jejich prostřednictvím a s jejich pomocí.
- Pomoci k výměně znalostí a zkušeností, kterých starší generace dosahuje ve prospěch celé společnosti.

4 Virtuální univerzity třetího věku ve Francii

V této kapitole bude popsán a prozkoumán koncept univerzit třetího věku a virtuálních univerzit třetího věku ve Francii na základě výzkumné metody scoping review. Než se ale dostaneme přímo k virtuálním univerzitám třetího věku je potřeba popsat, jak se Francie obecně staví ke vzdělávání seniorů a k univerzitám třetího věku jako takovým, proto je tomuto tématu věnována první kapitola.

4.1 Univerzity třetího věku ve Francii

Ve Francii lidé odcházejí v rámci Evropy do důchodu nejdříve, a proto je jejich důchod i dlouhým životním obdobím, které může být a mělo by být kvalitně využito k aktivnímu stáří. Na základě toho vznikly univerzity třetího věku právě ve Francii (Vogel in Jedlička, 2018, str. 12).

V rámci pojetí od Naděždy Hrapkové (1999, str 55 -56) jsou univerzity třetího věku jako takové charakterizovány jako neprofesní vzdělávání, které není tak náročné, co se týče obsahu a délky studia. Studium neslouží ke zvyšování kvalifikace, ale k získávání nových vědomostí a dovedností. Tento model je tím nejběžnějším v rámci Evropy a využívá se v Anglii, Francii, České republice, na Slovensku a v dalších evropských zemích.

První univerzita třetího věku byla založena v roce 1973 a konkrétně právě ve Francii, na univerzitě společenských věd v Toulouse. Zakladatelem byl Pierre Vellas, profesor práv a ekonomických věd, který se snažil o nabídnutí programu činností, které by mohly pomoci v seberealizaci starších dospělých, kteří o to budou mít zájem a zároveň bylo jeho hlavním cílem poskytnout seniorům komplexní a trvalé vzdělávání se (Petřková in Spáčilová, 2011, str. 8 – 10).

Pierre Vellas formuloval čtyři hlavní principy univerzit třetího věku (Glendenning in Formosa, 2021, str. 29):

- Zvyšování kvality života starších lidí,
- realizace trvalého vzdělávacího programu pro seniory v úzkém vztahu k ostatním mladším věkovým skupinám,
- koordinace gerontologických výzkumných programů,
- realizace programů počátečního a trvalého vzdělávání v oblasti gerontologie.

Univerzita třetího věku v Toulouse byla otevřena pro každého, kdo dosáhl zákonného důchodového věku a byl ochotný vyplnit krátký registrační formulář a zaplatit poplatek. Výuka byla naplánována tak, aby kurzy probíhaly za denního světla, pět dní v týdnu a osm až devět měsíců v roce (Philibert in Formosa, 2021, str. 29).

Univerzity třetího věku vznikly nejen pro rozšíření edukace seniorů, ale i jako reakce na mezigenerační konflikt na vysokých školách v souvislosti se studentskými nepokoji, jehož vrchol nastal právě v 60. letech 20. století. Univerzity měly za úkol nabídnout vzdělávání nejen posluchačům zvenčí, ale také možnost zapojit se do akademické půdy penzionovaným či z vedoucích míst sesazeným starším vysokoškolským profesorům (Mühlpachr, 2009, str. 141).

Zakladatel univerzit třetího věku, profesor Pierre Vellas, sepsal monografii, ve které popsal své zkušenosti, které nasbíral při vytvoření tohoto konceptu edukace. Kniha se originálně jmenuje *L'Université du troisième âge* (v překladu *Univerzita třetího věku*). Vydána byla roku 1977 (Adamec in Krajíčková, 2014, str. 48).

Ve Francii sídlí Mezinárodní sdružení U3V – I.A.U.T.A. (The International Association of Universities of the Third Age), ke kterému se v roce 1993 přidala i Asociace univerzit třetího věku České republiky (Petřková in Spáčilová, 2011, str. 8 – 10).

Rok 1993 byl vyhlášen Evropským rokem starších lidí a solidarity mezi generacemi právě na počest dvacátého výročí vzniku univerzity třetího věku v Toulouse ve Francii. (AU3V, online, 2023) Aktuálně jsou univerzity třetího věku ve Francii otevřeny všem věkovým skupinám bez výjimky z důvodu transformace nového přístupu ke konceptu celoživotního vzdělávání z 90. let minulého století (Chamahian in Lávičková, 2023, str. 82).

4.1.1 Francouzský model U3V

V roce 1968 byla přijata legislativa, která vyžadovala, aby univerzity poskytovaly více komunitního vzdělávání. V roce 1973 proběhl vysoce hodnocený kurz gerontologie určený výhradně místním seniorům, který vedl k vytvoření první univerzity třetího věku (viz výše). Tato univerzita třetího věku byla otevřena pro všechny staršího důchodového věku a nebyly zde požadovány žádné kvalifikace ani zkoušky a poplatky byly omezeny na minimum. (Swindell, 2006, str. 431)

Pierre Laroque ve své zprávě *Rapport Laroque* navrhl, aby francouzská vláda iniciovala zavedení širších možností vzdělávání pro starší občany. To vedlo k úpravě v legislativě o vzdělávání dospělých, kdy v roce 1971 francouzský parlament zajistil, že všichni občané budou mít příležitost získat příslušné intelektuální a odborné znalosti (Philibert in Formosa, 2021. str. 29).

I ve Francii se koncem 70. let 20. století začaly vyvíjet nové přístupy, které se od toho původního modelu začaly vzdalovat. Cílovými skupinami již nebyli pouze senioři, ale i další znevýhodněné skupiny – invalidní důchodci, ženy v domácnosti, nezaměstnaní a osoby s tělesným postižením. Některé univerzity třetího věku se na základě této změny přejmenovaly, aby jejich název lépe odrážel jejich zaměření (univerzita volného času, mezigenerační univerzita apod). Tyto instituce se od původních univerzit třetího věku liší obsahem, stylem prezentace i formátem. V jejich nabídce nalezneme otevřené přednášky, kurzy, workshopy a další programy (sportovní aktivity a další), které jsou určené pro jejich členy. Obsah je zakotven především v humanitních a uměleckých oborech. Některé tyto univerzity třetího věku jsou částečně financovány vysokými školami, některé jsou financovány kombinací poplatků, darů a přímé dotace od města a některé jsou financovány přímo členy v závislosti na jejich majetku (Swindell, 2006, str. 431).

Ve Francii ale veškeré univerzity třetího věku (ať už plně závislé na vysoké škole či nikoliv) udržují vysoké akademické standardy. I přes změnu v názvu a změnu konceptu těchto univerzit, aby byly určeny pro všechny, je většina jejich účastníků již v důchodovém věku (60+) (Swindell, 2006, str. 433).

Ačkoliv začaly být postupně přednášky kombinovány s debatami, exkurzemi a jinými aktivitami, udržovaly si univerzity ve Francii jejich akademické pravidlo „učitelé přednášejí, studenti poslouchají“. Jednalo se o princip shora dolů, kdy výběr předmětů a stanovení učebních osnov měli na starosti pouze vysokoškolští profesori a akademičtí pracovníci. Od studentů se naopak očekávalo, že projeví úctu k intelektuální autoritě profesorů. (Formosa, 2021, str. 29) Začátkem 80. let 20. století se některá vzdělávací centra z tohoto původního modelu určeného P. Vellasem snažila vymanit. Tato centra se oddělila od univerzit a začlenila se pod záštitu místních úřadů. Centra se začala dožadovat nezávislosti univerzit třetího věku na tradičních univerzitách. Začali rozšiřovat svou účastnickou základnu tak, aby zahrnovala vzdělanostně znevýhodněné skupiny, jakou jsou předčasní důchodci, ženy v domácnosti, nezaměstnaní a osoby se zdravotním postižením (Philibert in Formosa, 2021, str. 30) .

V souvislosti s těmito změnami došlo i k několika sporům spojených s používáním názvu *univerzita*, protože je svým původem zakořeněn ve vyšších třídách a propojen se získáním akademického titulu, což neodpovídalo principu vzdělávání seniorů (Formosa, 2021, str. 31).

Francouzský model U3V má velkou výhodu především v přístupu k finančním prostředkům, jelikož si udržuje nominální poplatky (zápisné). Mohou využívat zdroje mateřské univerzity zdarma a snadno zavádějí nové kurzy, které jsou v poptávce od členů, protože mají široké portfolium pedagogických pracovníků. Zavedení tohoto modelu představovalo jedno z prvních oficiálních uznání práva všech občanů bez ohledu na věk na zařazení do programů celoživotního vzdělávání způsobem, který odpovídá jejich potřebám, zájmům a schopnostem. Nevýhodou frankofonního modelu je vzdálenost od menších měst a vesnic, jelikož se přednášky obvykle konají v univerzitních kampusech (Formosa, 2021, str. 32).

4.1.2 Francouzská unie univerzit třetího věku

Francouzská unie univerzit třetího věku neboli UFUTA (l'Union Française des Universités du 3ème Âge) byla založena v roce 1981 za účelem podpory univerzit, které se postupně stávali garanty a patrony univerzit třetího věku po celé Francii. Toto sdružení mělo za úkol usnadnit celkovou spolupráci a vzájemnou výměnu know-how. Organizaci založil profesor René Frenz z univerzity v Nantes. V roce 1993 byly změněny stanovy pro univerzity třetího věku a tato organizace byla přejmenována na Francouzskou unii univerzit všech věkových kategorií (zkratka UFUTA zůstala zachována). Tato změna měla dva hlavní důvody. Jedním bylo zrušení obvyklých požadavků na podmínky pro registraci na univerzitě (věk a diplom). A tím druhým byla podpora mezigeneračních setkávání za účelem sdílení zkušeností oběma směry. UFURA pořádá každé dva roky Národní konference, aby se mohli setkat zástupci všech univerzit a pracovat na předem zvoleném tématu (UFUTA, online).

UFUTA se vyznačuje především svými humanistickými hodnotami, zejména podporou a přijímáním ekonomicky znevýhodněných skupin, podporou projektů usnadňující integraci přistěhovaleckých skupin nebo projektů integrujících osoby se zdravotním postižením. Organizace propojuje několik životních oblastí: kulturní, akademickou, sociální a společenskou. (UFUTA, online)

Do Unie francouzských univerzit patří následující univerzity: Inter-Age University (UIA), Univerzita volného času (UTL), Univerzita všech věkových kategorií (UTA), Université Permanente (UP), a další. Unie sdružuje více než 35 000 lidí v pevninské Francii i v zámořských oblastech. Tyto univerzity jsou otevřeny každému, kdo má volný čas, bez ohledu na věk nebo diplom. Vybranými cíli této organizace jsou například: podpora a rozvoj členských organizací, možnost interaktivní komunikace ohledně jejich aktivit, úspěchů a fungování, prohlubování spolupráce. Každé tři roky pořádá UFUTA audiovizuální setkání (online meeting/konferenci), na kterém mohou členové prezentovat svoji práci na téma, o kterém předem rozhodne vědecký výbor ve spolupráci s hostitelskou univerzitou. Vítězové jsou oceněni zlatým či stříbrným bodlákem (Chardon d'Or ou d'Argent). Zlatým či stříbrným peříčkem (Plumes d'Or et d'Argent) jsou odměněni členové za literární kompoziční texty. Jednou za tři roky je také udělována výzkumná cena za výzkumné publikace členů unie. (UFUTA, online)

Univerzita volného času (UTL)

Jedná se o univerzitu třetího věku, která je napojená na univerzitu ve městě Rennes v bretaňské oblasti. Dříve byly univerzity třetího věku otevírány za účelem pomoci starším lidem dostat se z izolace, do které je zavázalo odmítnutí takzvaného aktivního života a zapojit se zpět do společnosti. Velmi rychle převládla myšlenka, že nejzávažnějším problémem populace starších dospělých je znovuobjevení možnosti smysluplné budoucnosti, která by jim poskytla pocit užitečnosti a zapojení se do společnosti. Tento cíl se v bretaňské univerzitě volného času vyvíjel a orientoval prostřednictvím cvičení a aktivního tréninku lidí s volným časem a pracovníci této univerzity se snažili pomoci najít nebo dokonce znovu vytvořit sociální identitu účastníků. Univerzita se ale postupně otevřela všem lidem s volným časem bez ohledu na věk či diplom. (UTL, online)

K 5. 1. 2023 měla tato univerzita na 20 836 účastníků ve svých programech, stovky dobrovolníků, desítky učitelů a lektorů a 48 lokalit, ve kterých byly programy pořádány. Hlavním cílem Bretaňské univerzity je přispívat ke zvyšování společenské a kulturní úrovně všech lidí s volným časem. Snaží se zajistit pro své členy „lepší život“ a usiluje o jejich fyzickou, duševní a sociální pohodu. Hlavními oblastmi, kterými se univerzita zabývá jsou: vzdělávání a školení, výzkum, informace o lepší sociální a zdravotní prevenci, zachování fyzického a duševního zdraví, povědomí o sociálních sítích, úvaha o sociální identitě seniorů a jejich místě ve společnosti a mezigenerační sdílení zkušeností. (UTL, online)

Na základě prozkoumání webových stránek univerzity, nemá Univerzita volného času v Bretani žádný online program, ačkoliv mají spoustu různých činností (workshopy, koníčky, sporty apod.).

Inter-Age University (UIA)

Inter-Age University by se dala přeložit jako mezigenerační univerzita. Jedná se o spolek, který patří k univerzitě v Poitiers a nabízí vzdělávání, nejčastěji ve formě konferencí, workshopů nebo výletů, přístupné všem bez podmínek. Tato univerzita pořádá kromě workshopů a exkurzí i konference, které je možné shlédnout i zpětně. (UIA, online, 2023)

Université tous Ages de Vannes (UTA)

Stejně jako většina univerzit nabízí i Univerzita všech věkových kategorií ve Vannes různé workshopy, výlety, konference a další aktivity, které mohou členové využívat, aby se mohli zabývat tím, co je baví a zároveň se socializovat. Na webových stránkách mají záložku „Blog“, kde univerzita publikuje zajímavé články či aktuality ze svých aktivit. (UTA, online, 2023)

Université Permanente (UP)

Université Permanente (neboli stálá/permanentní univerzita) je ve Francii fenoménem. Jedná se o službu univerzity v Nantes a věnuje se celoživotnímu vzdělávání. Touha po vzdělávání se nezná věkové hranice, a proto nabízí univerzita dospělým i seniorům jedinečnou příležitost dále se vzdělávat, získávat nové dovednosti a rozšiřovat si obzory, ať už jsou jejich vzdělávací a profesní dráhy jakékoli. Univerzita je přístupná všem a má velmi široké portfolio nabízených kurzů a přednášek. Tématy mohou být například: umění, historie, filozofie, věda a výzkum, humanitní vědy, politika, geopolitika, digitální technologie nebo jazykové vzdělávání. Každý si najde oblast, o kterou se zajímá a v té se může dále vzdělávat. Kurzy na univerzitě jsou nediplomované a jsou koncipovány tak, aby byly přístupné všem úrovním (začátečník či pokročilý). (UP, online, 2023)

4.1.3 U3A Pyrenees Orientales

Univerzita třetího věku v oblasti Pyrénées-Orientales je další z univerzit, které se zabývají vzděláváním starších dospělých. Co je zde k vyzdvihnutí jsou webové stránky v angličtině, což je ve Francii více než netradiční, a tak se mohou členy stát i občané, kteří nehovoří francouzsky. Tento faktor univerzita zmiňuje na svých webových stránkách a uvádí zde, že jejich členové jsou různých národností a tím je jejich univerzita výjimečná. Nicméně i zde se neseťkáme s žádným online obsahem pro seniory. (U3A Pyrenees Orientales, online, 2023)

4.2 Online vzdělávání seniorů ve Francii

Již výše zmíněná univerzita v Poitiers má v rámci svých programů takzvanou mezigenerační univerzitu (Inter-Age University). V rámci této univerzity jsou pořádány konference, které se ve většině případů konají přímo v univerzitním kampusu Poitiers. V roce 2023 bylo naplánováno 15 až 20 přednášek (konkrétní počet závisel na řečnících) a po každém setkání je daná přednáška nahrána na web univerzity včetně doplňkových materiálů (dokumenty, prezentace apod.) a členové si ji mohou zhlédnout zpětně. Čímž se tato univerzita, ač neúmyslně, podílí i na online vzdělávání seniorů. Natočené přednášky je možné nalézt přímo na stránkách UIA v sekci natočených přednášek. (UIA, online, 2023)

Podobnou možnost jako UIA má i UP (Université Permanente), která má na svých webových stránkách záložku *Voir et écouter les conférences* („Sledujte a poslouchejte přednášky“), ve které jsou k nalezení odkazy na nejsledovanější přednášky či poslední setkání, v dolní části webových stránek je pak proklik na veškeré přístupné natočené přednášky (je jich zde několik desítek na různá témata), takže si je mohou senioři pustit z pohodlí domova. (UP, online, 2023)

Univerzita všech věkových kategorií (UTA), která je popsána výše sice nenabízí žádné online programy, ale na svých webových stránkách má detailně popsany postup, jak se může uchazeč o členství zaregistrovat online na jejich webových stránkách. Je zde vysvětlen postup krok po kroku včetně obrázků, což může pomoci k většímu množství členů, jelikož nepřehledné webové stránky mohou být pro starší generace odrazující. (UTA, online, 2023)

Ve Francii existuje organizace Les Ateliers FL, která má několik poboček umístěných v různých oblastech ve Francii (Paříž, Lyon, Nice, Bordeaux a další). Škola se zaměřuje na výuku francouzštiny. Škola je aktivní v mezinárodních organizacích zabývajících se francouzštinou jako cizím jazykem a získala akreditaci za vysokou kvalitu výuky a služeb ve Francii. Kurzy školy nabízejí možnosti kariérního rozvoje, kulturního ponoru a přípravy na vysokoškolské studium ve Francii. Důraz je kladen na komunikační výuku a personalizovanou podporu studentů. Škola zdůrazňuje vliv francouzštiny na další jazyky a rozvoj kritického myšlení. Organizace pořádá i kurzy francouzštiny pro seniory 60+, tento kurz je primárně prezenční a výuka probíhá pouze v dopoledních hodinách a odpoledne je zařízená exkurze či jiné poznávání francouzské riviéry. K tomuto programu je doplňující i online kurz a elektronické zdroje. (Les Ateliers FL, online)

5 Virtuální univerzity třetího věku ve Velké Británii

Stejně jako u předchozí kapitoly, která se zabývala Francií bude tato kapitola věnována virtuálním univerzitám třetího věku a vzdělávání seniorů jako takovému, ale ve Velké Británii. První část je opět zaměřena na vzdělávání seniorů ve Velké Británii jako takovému a britskému modelu, který je od toho francouzského odlišný.

5.1 Univerzity třetího věku ve Velké Británii

Stejně jako tomu bylo v kapitole týkající se Francie, i zde je nutné nejdříve popsat, jakým způsobem fungují univerzity třetího věku ve Velké Británii jako takové.

Univerzity třetího věku vznikly ve Velké Británii v roce 1981 v Cambridge. K roku 1994 přesáhl celkový počet univerzit třetího věku ve Velké Británii 240 a instituce měly přes 32 000 členů. (Swindell, 2006, str. 432) K roku 2018 již bylo ve Velké Británii více než 1 000 univerzit třetího věku s přibližně 400 000 členy. (Formosa, 2021, str. 28)

V červenci 1981 v Cambridge byla založena první univerzita třetího věku, která měla poskytnout seniorům možnosti pro rozvoj jejich intelektuálního a kulturního života. U3V v Cambridge se zaměřila na vytváření prostředí, kde se senioři mohou intelektuálně rozvíjet a aktivně se podílet na vzdělávání ostatních. Oproti francouzskému modelu U3V měly britské U3V zájem o vytvoření vyrovnaného vztahu mezi studenty a vyučujícími, přičemž se senioři podíleli na výuce i administrativních úkolech. Tento model vzájemného vzdělávání a spolupráce ve skupinách poskytuje prostředí pro sociální interakci a překonávání nástrah stárnutí. (Glendening in Jedlička, 2018, str. 16)

U3A je široce rozšířené hnutí po celém Spojeném království, které spojuje místní zájmové skupiny zajišťující bohaté možnosti vzdělávání a zábavy. Jeho členové se společně věnují objevování nových myšlenek, dovedností a aktivit. Členství je otevřeno všem, kdo nejsou zaměstnání na plný úvazek, a je cenově dostupné. Hlavní principy U3A spočívají ve zdůraznění neformálního učení prostřednictvím vzájemné pomoci ve skupinách a absenci nutnosti získávání kvalifikací - učení je považováno za samo o sobě odměnu. Hnutí rovněž klade důraz na rovnocennost mezi učiteli a žáky a podporuje spolupráci v rámci skupin. Od svého založení v roce 1982 rychle rostlo a dnes má více než 1000 poboček s přibližně 400 000 členy. Organizuje mnoho aktivit zahrnujících široké spektrum témat od umění až po zoologii. U3A je řízeno centrálním orgánem - Third Age Trust, který poskytuje vzdělávací a administrativní podporu všem pobočkám (U3A, online).

U3A významně přispívá k pozitivnímu a aktivnímu stárnutí. Účast v aktivitách U3A přivádí starší lidi z jejich domovů, aby se připojili ke svým vrstevníkům při fyzických, kognitivních, expresivních, imaginativních, průzkumných, altruistických, interaktivních, tvůrčích a sociálních aktivitách. U3A se stala důležitou společenskou institucí ve Velké Británii, zachovávající přitom své základní principy, které byly udržovány pragmatickými, ale logickými strategiemi rozvoje. Nicméně v budoucnu se bude muset vypořádat s otázkami týkajícími se větší účasti starších lidí z pracujících tříd a etnických menšin na svých aktivitách. Přestože dosáhla velkého úspěchu, budou se objevovat vnitřní potřeby a vnější příležitosti, na které bude nutné reagovat (Percy, 2019, str. 35).

5.1.1 Britský model U3V

V roce 1981 byla v Cambridge svolána konference, na které se projednávalo zřízení univerzit třetího věku ve Velké Británii. (Backett in Formosa, 2021, str. 34) V následujícím roce 1982 byla založena první britská univerzita třetího věku v Cambridge a krátce poté další centra pro seniory v Londýně a v Huddersfieldu. Byl také ustanoven národní výbor, který vytvořil manuál pro pomoc novým skupinám s organizací vznikajících skupin, aby mohly být univerzity šířeny i do dalších měst. Tento národní výbor se v roce 1983 proměnil v Third Age Trust, což je zastřešující organizace, která dodnes sjednocuje a poskytuje vedení existujícím skupinám a pomáhá komunitám základ nové skupiny, které by vzdělávaly seniory (Laslett in Formosa, 2021, str. 34).

Third Age Trust se stará o všechny univerzity třetího věku ve Velké Británii a poskytuje jim vzdělávací i administrativní podporu. Ve vedení je správní rada, do které může být zvolen každý člen, který je regionálním správcem. Každoročně jsou pořádány valné členské hromady, kde se diskutuje a hlasuje o aktuálních tématech ovlivňujících celou organizaci (U3A, online).

Zakladatelé britského modelu univerzit třetího věku vytvořili koncept, ve kterém by neměl být rozdíl mezi učiteli a vyučovanými. (Laslett in Swindell, 2006, str. 432) Model byl založen na ideálu svépomoci vzhledem k poznatku, že odborníci z různých oblastí odcházejí do důchodu, takže by starší studenti neměli být nuceni spoléhat na lektory z mladší generace (a tedy i méně zkušenější). Mezi výhody tohoto přístupu patří: minimální členské poplatky, bezbariérové třídy v komunitních sálech, knihovnách či soukromých domech, flexibilní rozvrh, osnovy, které nejsou fixně stanoveny, žádná akademická omezení (vstupní požadavky, zkoušky), příležitost spojit se se stejně smýšlejícími lidmi. Každá taková univerzita si demokraticky zvolí řídicí výbor. (Swindell, 2006, str. 432)

Ze začátku může být program skromný, než se členové dohodnou, kterým tématům se budou věnovat. Kurzy mohou být na začátku například místní historie, knihy, kreativní psaní nebo nějaká fyzická aktivita. Obvykle se koná měsíční Open Meeting, na kterém se mohou členové neformálně setkávat a prohlubovat vztahy. Postupně si členové vybudují další zájmy a témata, kterými se budou chtít zabývat (jazyky, věda apod.). Často se, ze začátku formální výuka vedena lektorem, rozvine do skupinového učení. Právě svoboda od autority a úplná flexibilita povzbuzuje skupiny k experimentům, dokud nenajdou přístup, který nejlépe vyhovuje potřebám celé skupiny. Nové skupiny se často zakládají přímo v domě některého z členů, jelikož pronájem bývá příliš drahý. Toto prostředí ale poskytuje účastníkům přátelskou a neformální atmosféru pro učení. Lektori a organizátoři nejsou placeni, ale provozní náklady jsou hrazeny z nízkého ročního členského příspěvku. Třikrát ročně vycházejí noviny *Third Age News* s výtiskem zdarma pro každého člena (Swindell, 2006, str. 435).

Stejně jako u francouzského modelu se i u toho britského objevily kritiky ohledně používání názvu „univerzita“. Zakladatelé univerzit třetího věku ve Velké Británii – Peter Laslett, Michael Young a Eric Midwinter byli ale přesvědčeni, že termín „univerzita“ by měl být zachován, ale veřejnost by měla být informována, že pojem je používán ve svém původním středověkém smyslu, kdy jeho významem bylo „společenství osob věnujících se určité činnosti, ne nutně intelektuální“ (Midwinter in Formosa, 2021, str. 35).

Britský model je rozšířen v Austrálii, na Kypru, na Novém Zélandu a v jižní Africe. Každá novozélandská pobočka je nezávislá a založena právě na britském svépomocném přístupu. V souladu s tím reagují jednotlivé pobočky na aktuální potřeby místních. (U3A, online)

5.2 Online vzdělávání seniorů ve Velké Británii

Ve Velké Británii existuje online komunita Interest Groups Online (IGO), která patří pod U3A. Tato organizace umožňuje zapojit se do skupin, přednášek a kurzů z pohodlí domova. Členové sami organizují aktivity a je to způsob, jak se setkat s lidmi z celého hnutí U3A online. Členství stojí 12 liber ročně a běží od 1. dubna do 31. března následujícího roku. Po 1. říjnu stojí členství 6 liber a platí do konce března následujícího roku. Členství a skupiny se spravují prostřednictvím portálu U3A Beacon Members. Členství v Interest Groups Online zahrnuje možnost získat zdarma kopii časopisu U3A, Third Age Matters. Členství je pouze pro Interest Groups Online a nezahrnuje členství v pobočkách U3A, kde probíhají prezenční kurzy. (U3A, online)

Interest Groups Online má i svůj vlastní etický kodex, který stanovuje očekávaný standard chování každého člena této online komunity. Kodex zahrnuje níže uvedené body (U3A, online):

- Jednat s ostatními s důstojností a respektem,
- dodržovat obecné směrnice IGO,
- vždy jednat v nejlepším zájmu této komunity a hnutí U3A, dbát na reputaci skupiny a nečinit nic, co by mohlo hnutí poškodit,
- používat odpovědně poskytnuté zdroje IGO,
- znát a dodržovat principy hnutí U3A ve všech situacích.

U3A IGO má 3 hlavní principy, které musí jeho členové dodržovat (U3A, online):

- Princip třetího věku: Členství v IGO je otevřeno pro všechny ve „třetím“ věku, který není definovaný věkem, ale životním obdobím, kdy již ukončili plný pracovní úvazek. Členové podporují hodnoty celoživotního učení a přínosy, které přináší příslušenství k hnutí Third Age Trust.
- Princip samoučelného učení: Členové tvoří zájmové skupiny pokrývající co nejširší spektrum témat a aktivit, které si přejí - od členů pro členy. Nejsou požadovány ani nabízeny žádné kvalifikace. Učení je samo o sobě, s důrazem na radost z učení, nikoliv na získávání kvalifikací nebo ocenění. Není zde rozdíl mezi učiteli a žáky, jsou to všichni členové IGO.
- Princip vzájemné pomoci: Interest Groups Online je služba The Third Age Trust, která vyžaduje dodržování základních principů hnutí U3A. Členové IGO nejsou odměňováni za poskytované služby žádné IGO skupině. Roční členské poplatky hrazené členy pokrývají náklady na provoz IGO.

Swindell ve svém článku popisuje dvě studie, které zkoumají charakteristiky a aspirace účastníků programu U3A Online. První studie, provedená v roce 1999, využívala telefonické rozhovory a písemné dotazníky, zatímco druhá studie proběhla v roce 2001 a sbírala písemná data pomocí dotazníků. Výsledky naznačují, že mnoho účastníků, kteří nemohou účastnit se běžných aktivit pro dospělé, nachází nový smysl života a vzrušení prostřednictvím virtuálních komunit vytvářených online kurzy. (Swindell, 2002, str. 421)

Empirická část

V empirické části této diplomové práce byl proveden výzkum za účelem zjistit, jaké učební postupy a didaktické pomůcky jsou využívány na virtuálních univerzitách v České republice, ve Francii a ve Velké Británii. Dále jsou ve výzkumu vytvořeny mapy, ze kterých je patrné, jak jsou virtuální univerzity rozšířeny v daných zemích. V závěru jsou tyto tři země porovnány mezi sebou.

Pro svoji práci jsem si vybrala Francii a Velkou Británii z několika důležitých důvodů. Francie je významná tím, že zde byla otevřena první univerzita třetího věku, což vedlo ke vzniku francouzského modelu tohoto vzdělávání. Tento model byl velmi autoritářský a striktní, což odráželo tehdejší společenské a vzdělávací přístupy ve Francii. Navíc francouzské univerzity třetího věku musely být napojeny na vysoké školy, což posilovalo jejich institucionální vazby a formálnost (Formosa, 2021, str. 32).

Na druhé straně Velká Británie následovala příkladu Francie a také otevřela univerzity třetího věku, ale britský model byl výrazně odlišný. Britský přístup byl založen na vzájemném respektování a předávání zkušeností oběma směry, což podporovalo interaktivnější formu vzdělávání. Navíc ve Velké Británii univerzity třetího věku nemusely být napojeny na vysoké školy, což jim umožňovalo větší flexibilitu a autonomii (Midwinter in Formosa, 2021, str. 35).

Tato kontrastní srovnání mezi autoritářským přístupem ve Francii a inkluzivním a participativním modelem ve Velké Británii poskytují cenný pohled na různé pedagogické a andragogické filozofie a jejich dopady na vzdělávání seniorů. Studování těchto dvou odlišných přístupů umožňuje lepší pochopení vývoje univerzit třetího věku a jejich přizpůsobení se kulturním a sociálním kontextům jednotlivých zemí, a proto byly tyto dvě země vybrány i pro srovnání s Českou republikou.

5.3 Výzkumný problém

Lidská populace postupně stárne a lidé se dožívají vyššího věku, což zvyšuje potřebu zajištění kvalitního života i v pokročilém věku. V roce 2020 bylo přibližně 1 miliarda lidí, tedy 13,5 % světové populace, starších 60 let. Do roku 2050 se očekává, že počet lidí starších 60 let vzroste na 2,1 miliardy, což bude přibližně 22 % světové populace. Tyto údaje ilustrují rostoucí trend stárnutí populace globálně, což má významné důsledky pro zdravotní systémy, ekonomiky a společnost jako celek. (WHO, online)

Vzdělávání seniorů se stává stále důležitějším, protože přispívá k jejich intelektuálnímu, sociálnímu a emocionálnímu blahobytu. Současná generace dospělých již zvládá ovládat online nástroje, což otevírá nové možnosti pro vzdělávání seniorů prostřednictvím virtuálních univerzit třetího věku. Online vzdělávání nabízí značné výhody, zejména možnost účasti odkudkoliv a flexibilitu času, což je zvláště přínosné pro imobilní seniory nebo ty, kteří se nemohou účastnit prezenčních kurzů z jiných důvodů. (Špatenková a Smékalová, 2015, str. 96)

Z tohoto důvodu diplomová práce zkoumá virtuální univerzity v České republice a porovnává je s těmi ve Francii a Velké Británii. Konkrétně se zaměřuje na učební postupy, didaktické pomůcky a rozšířenost univerzit. Tento výzkum se snaží odhalit, jak různé přístupy a metody mohou přispět ke kvalitnějšímu a přístupnějšímu vzdělávání seniorů, a zároveň identifikovat nejlepší praktiky, které mohou být implementovány v českém kontextu.

5.4 Výzkumný cíl

Cílem je analyzovat virtuální univerzity třetího věku v České republice, a to konkrétně učební postupy, didaktické pomůcky a rozšířenost v zemi a porovnat tyto aspekty s virtuálními univerzitami třetího věku ve Velké Británii a ve Francii za použití dostupných zdrojů.

5.5 Výzkumné otázky

- Jaké učební postupy a didaktické pomůcky se využívají na virtuálních univerzitách třetího věku v České republice?
- Jaké učební postupy a didaktické pomůcky se využívají na virtuálních univerzitách třetího věku ve Francii?
- Jaké učební postupy a didaktické pomůcky se využívají na virtuálních univerzitách třetího věku ve Velké Británii?
- Jaké jsou rozdíly nebo v čem si je naopak podobné virtuální vzdělávání seniorů v České republice a ve vybraných zemích (Francie a Velká Británie)?

6 Metodologie

Pro diplomovou práci byla zvolena metoda scoping review, která je podrobně popsána níže. Scoping review bylo vybráno pro dosažení cíle, protože umožňuje systematické vyhledávání, mapování a následnou syntézu existujících dat. Tato metoda je zvláště vhodná pro průzkum širšího spektra literatury a identifikaci hlavních konceptů, mezer ve výzkumu a typů důkazů, které jsou k dispozici v dané oblasti. (Dostálová, 2020, str. 496)

Pro analýzu jednotlivých zdrojů byla použita obsahová analýza, která poskytuje strukturovaný přístup k interpretaci dat. Tento přístup umožňuje hlubší pochopení významu a kontextu jednotlivých informací, což je klíčové pro zajištění relevantnosti a přesnosti výzkumných závěrů. Obsahová analýza také usnadňuje identifikaci vzorců, témat a kategorií, které se objevují v literatuře, čímž přispívá k robustnější syntéze dat. (Gavora, 2015)

Volba scoping review jako metody výzkumu je obzvláště přínosná, protože umožňuje flexibilitu při prozkoumávání široké škály zdrojů, a zároveň poskytuje systematický a transparentní rámec pro syntézu a interpretaci nalezených dat. Tato metoda tedy poskytuje komplexní přehled o současném stavu výzkumu v oblasti virtuálních univerzit třetího věku a přispívá k identifikaci nejlepších praktik a doporučení pro zlepšení vzdělávacích programů pro seniory (konkrétně učebních postupů a didaktických pomůcek).

6.1 Scoping review

Scoping review jako metoda se začala rozvíjet od roku 2009 a stává se stále běžnější pro výzkumy jako takové. V roce 2009 ji Maria J. Grant a Andrew Booth popsali v rámci práce, ve které definovali 14 typů metod pro využití v přehledových studiích, za kterou můžeme považovat i tuto diplomovou práci. Jedním z těchto typů bylo právě i scoping review, jehož název se poprvé objevil již v roce 2005 a v publikaci *A typology of reviews: an analysis of 14 review types and associated methodologies* bylo poprvé popsáno podrobněji. (Peters, 2015, online, str. 141 – 146)

Scoping review slouží k objasnění definic a pojmových hranic konkrétního tématu či oblasti. Jedná se o metodu, která se snaží o shrnutí a šíření výsledků již publikovaných zdrojů a tím identifikovat mezery ve výzkumu. Je to výzkum založený na důkazech, jehož závěrem je shrnutí daného tématu a poukázání na případné nedostatky, které je možné doplnit. Scoping review je tvořeno pomocí mapování již existující literatury a jiných zdrojů v dané oblasti z hlediska jejího tématu, vlastností a obsahu. Scoping review bylo proto dříve nazýváno jako „*mapping review*“. (Peters, 2015, online, str. 141 – 146)

Scoping review má za úkol popsat širokou oblast daného tématu, což může vyplývat již z názvu této metody. Nezaměřuje se na konkrétní detaily, ale snaží se najít veškerou dostupnou literaturu, studie a další zdroje a na jejich základě sestavit systematickou studii o daném širěji pojatém tématu. V roce 2015 vydala skupina vědců v rámci organizace JBI (Joanna Briggs Institute) postup, jak můžeme tuto metodu využít k našemu výzkumu.

Níže je sepsaný výčet, k jakému účelu se dá tato metoda využívat:

- Identifikace typů dostupných zdrojů pro zvolenou oblast.
- Objasnění klíčových konceptů a definic v literatuře.
- Prozkoumání, jakým způsobem byl zvolen výzkum pro konkrétní oblast.
- Identifikace klíčových charakteristik nebo faktorů spojených s daným konceptem.
- Odhalení určitých mezer v obecných znalostech a zdrojích.

Scoping review může být využito v primárním výzkumu před takzvaným systematic review, které je již více zaměřené na detaily jako jsou efektivnost, význam, funkčnost nebo vhodnost daného tématu. (Munn, 2018, online)

Organizace JBI považuje scoping review za jádro praxe založené na důkazech a prozkoumávání vhodných zdrojů. V rámci této metody je systematicky shromažďována kvantitativní literatura o konkrétním tématu či oblasti. Každé scoping review by mělo být zahájeno sestavením protokolu, kterým se bude daný výzkumník řídit, dále pak následuje přísné, opakovatelné a rozsáhlé vyhledávání v mezinárodních zdrojích. Jedná se o vyhledávání klíčových pojmů v různých databázích. (Peters, 2015, online, str. 141 – 146)

Postup při výzkumu, ve kterém je použito scoping review by měl být zahájen tvorbou výzkumné otázky a cíle. Otázek může a nemusí být víc než jedna. Dále je pak nutné definovat kritéria na základě kterých budou vybírány vhodné zdroje. Dalším krokem je identifikace hlavního pojmu/tématu a také kontextu, který by měl vysvětlovat, proč jsme si téma zvolili. Po zpracování všech kroků výše je možné přistoupit k samotnému hledání zdrojů, které by ale mělo být systematické a měl by být popsán každý jednotlivý krok. Hledání probíhá za pomoci zadávání klíčových slov do databází minimálně ve dvou jazycích, dále je možné vyhledávat celé fráze. Závěrečnou fází je mapování výsledků, kdy můžeme vytvořit jakýsi graf či tabulku (mapu) skládající se z informací, které jsme vyhledali. (Peters, 2015, online, str. 141 – 146)

Scoping review byla zvolena jako vhodná metodologie pro řešení výzkumných otázek a dosažení cíle. Scoping review je založeno na systematickém vyhledávání, výběru a syntéze existujících znalostí. Arksey a O'Malley popisují metodologii scoping review jako pětikrokový proces zahrnující identifikaci výzkumné otázky, identifikaci relevantních studií, výběr studií, zaznamenávání dat a sběr, shrnutí a prezentaci výsledků. (Arksey a O'Malley in Dostálová, 2020, str. 496)

6.2 Strategie vyhledávání

6.2.1 Identifikace relevantních zdrojů

Nejdříve byla stanovena klíčová slova, která byla vytvořena tak, aby korespondovala s cílem práce, a následně byla použita pro prohledání dostupných zdrojů, zejména webových stránek vysokých škol. Tato klíčová slova jsou nástrojem při sběru informací nezbytných k dosažení cíle práce, který zahrnuje analýzu učebních postupů, didaktických pomůcek a rozšířenosti virtuálních univerzit třetího věku v České republice a vybraných zemích Evropy.

Klíčová slova v českém jazyce

- Učební postupy, metody výuky, pedagogické strategie, didaktické přístupy, vzdělávací techniky, metody vzdělávání
- Didaktické pomůcky, výukové materiály, pedagogické nástroje, edukační prostředky, výukové pomůcky, učební materiály
- Virtuální univerzity třetího věku, online vzdělávání seniorů, virtuální vzdělávání seniorů, online učení, online výuka, online kurzy pro seniory,
- Senioři, starší dospělí, starší občané, lidé v důchodovém věku
- Lokalita, rozšíření, mapa kurzů

Klíčová slova v anglickém jazyce

- Teaching methods, teaching techniques, pedagogical strategies, didactic approaches, educational techniques, educational methods
- Teaching aids, teaching materials, pedagogical tools, educational resources, instructional aids, instructional materials
- Virtual universities for older people, online education for seniors, virtual learning for older people, online learning, online education, online courses for seniors
- Seniors, older adults, elderly citizens, retirees
- Location, spread, course map

Dále byly vytvořeny seznamy vysokých škol v České republice, ve Francii a ve Velké Británii.

Česká republika

Pro vytvoření relevantního seznamu vysokých škol v České republice byly nejdříve použity oficiální webové stránky Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR (n=54). Následně byl seznam (n=2) doplněn z webových stránek Národního akreditačního úřadu pro vysoké školství (NAÚ). Seznam vysokých škol je uveden v tabulce níže včetně informace, zda se jedná o veřejnou, státní či soukromou vysokou školu.

Tabulka 2 - Seznam vysokých škol v ČR

<i>Vysoká škola</i> (<i>n=56</i>)	<i>Veřejná</i> (<i>n=26</i>)	<i>Státní</i> (<i>n=2</i>)	<i>Soukromá</i> (<i>n=28</i>)
Akademie múzických umění v Praze (AMU)	X		
Akademie výtvarných umění v Praze (AVU)	X		
Česká zemědělská univerzita v Praze (ČZU)	X		
České vysoké učení technické v Praze (ČVUT)	X		
Janáčkova akademie múzických umění (JAMU)	X		
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích (JU)	X		
Masarykova univerzita (MU)	X		
Mendelova univerzita v Brně (MENDELU)	X		
Ostravská univerzita (OU)	X		
Slezská univerzita v Opavě (SU)	X		
Technická univerzita v Liberci (TUL)	X		
Univerzita Hradec Králové (UHK)	X		
Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem (UJEP)	X		
Univerzita Karlova (UK)	X		
Univerzita Palackého v Olomouci (UP)	X		
Univerzita Pardubice (UPCE)	X		
Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně (UTB)	X		
Veterinární univerzita Brno (VETUNI)	X		
Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava (VŠB-TUO)	X		
Vysoká škola chemicko-technologická v Praze (VŠCHT Praha)	X		
Vysoká škola ekonomická v Praze (VŠE)	X		
Vysoká škola polytechnická Jihlava (VŠPJ či VŠP Jihlava)	X		
Vysoká škola technická a ekonomická v Českých Budějovicích (VŠTE)	X		
Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze (UMPRUM)	X		

Vysoké učení technické v Brně (VUT)	X
Západočeská univerzita v Plzni (ZČU)	X
Policejní akademie České republiky v Praze	X
Univerzita obrany	X
AMBIS vysoká škola, a. s.	X
Anglo-americká vysoká škola, z.ú. - Praha	X
Archip, s.r.o. - Praha	X
ART & DESIGN INSTITUT, s.r.o. - Praha	X
CEVRO Institut, z. ú. - Praha	X
Evropská výzkumná univerzita, z. ú.	X
Filmová akademie Miroslava Ondříčka v Písku, o.p.s.	X
Metropolitní univerzita Praha, o.p.s.	X
Moravská vysoká škola Olomouc, o.p.s.	X
Panevropská univerzita, a. s. - Praha	X
Prague City Vysoká škola, s.r.o. - Praha	X
Pražská vysoká škola psychosociálních studií, s.r.o. - Praha	X
Škoda Auto Vysoká škola o. p. s - Mladá Boleslav	X
Unicorn Vysoká škola s.r.o. - Praha	X
University College Prague - Vysoká škola mezinárodních vztahů a Vysoká škola hotelová a ekonomická, s.r.o.	X
University of New York in Prague, s.r.o., Praha 2	X
Vysoká škola aplikované psychologie, s.r.o. - Praha	X
Vysoká škola ekonomie a managementu, a. s. - Praha	X
Vysoká škola evropských a regionálních studií, z. ú. - České Budějovice	X
Vysoká škola finanční a správní, a.s.	X
Vysoká škola kreativní komunikace, s.r.o. - Praha	X
Vysoká škola logistiky, o.p.s. - Přerov	X

Vysoká škola mezinárodních a veřejných vztahů Praha, o.p.s.	X
Vysoká škola NEWTON, a.s.	X
Vysoká škola obchodní v Praze, nadační fond	X
Vysoká škola Sting, o.p.s. - Brno	X
Vysoká škola tělesné výchovy a sportu Palestra, s.r.o., Praha	X
Vysoká škola zdravotnická, o.p.s., Praha	X

Zdroj: MŠMT (online), NAÚ (online), kompletní citace v seznamu zdrojů; zpracování vlastní

Francie

Pro vytvoření seznamu vysokých škol ve Francii byl nejdříve použit seznam (n=48) z národního registru Campus France, který je provozuje ministerstvo školství (Ministère de l'Éducation nationale, de la Jeunesse et des Sports).

Následně byl seznam doplněn z portálu Studyportals, kde bylo dohledáno celkem 169 institucí. Vzhledem k zaměření analýzy byly vyfiltrovány pouze ty instituce, na kterých je k dispozici alespoň jeden online studijní program (n=46). Z těchto institucí byly vyčleněny ty, které nemají sídlo nebo alespoň pobočku ve Francii (n=9) a do seznamu bylo tak doplněno 29 univerzit a institucí, které nebyly v seznamu evidovány z Campus France.

Tabulka 3 - Seznam vysokých škol ve Francii

<i>Vysoké školy</i> (n=77)	<i>Státní</i> (n=27)	<i>Soukromé</i> (n=40)	<i>Instituty</i> (n=10)
Aix-Marseille Université	X		
Cergy Paris Université	X		
International Space University	X		
ITMO University	X		
Schiller International University	X		
The New School	X		
Université Bourgogne Franche-Comté (UBFC)	X		
Université Côte d'Azur	X		
Université de Caen Normandie	X		
Université de Lille	X		
Université de Lorraine	X		
Université de Rennes 1	X		
Université de Strasbourg	X		
Université de Technologie de Belfort-Montbéliard (UTBM)	X		
Université de Technologie de Compiègne	X		
Université Grenoble Alpes	X		

Université Paris 13 - Sorbonne Paris Nord	X
Université Paris Est-Créteil	X
Université Paris Panthéon-Assas	X
Université Paris-Saclay	X
Université PSL (Paris Sciences & Lettres)	X
Université Sorbonne Nouvelle	X
University of Angers	X
University of Bordeaux	X
University of Kent	X
University of Reims Champagne-Ardenne	X
University of Rouen Normandy	X
Agreenium	X
American Graduate School in Paris	X
Audencia Business School	X
CESI Graduate School of Engineering	X
De Vinci	X
EDHEC Business School	X
Ecole de Condé	X
EICAR, The International Film & TV School, Paris	X
Emlyon Business school	X
ENSAI - Ecole Nationale de la Statistique et de l'Analyse de l'Information	X
ESC Clermont Business School	X
ESCE Paris – International Business School	X
ESCP Business School	X
ESSCA School of Management	X
ESSEC Business School	X

Excelia	X	
Grenoble School of Management	X	
IAE FRANCE – University Schools of Management Network	X	
ICN Business School	X	
INSEAD – The Business School for the World	X	
Institut Mines-Télécom	X	
IPAG Business School	X	
IÉSEG School of Management	X	
ISARA (France Agro3)	X	
ISCOM The Higher Institute for Communication and Advertising	X	
ISC Paris School of Management	X	
ISM – International School of Management	X	
ITECH LYON Engineering School	X	
IFA Paris – International Fashion Academy	X	
Kedge Business School	X	
LISAA School of Design	X	
Montpellier Business School	X	
OMNES Education	X	
Paris School of Business (PSB)	X	
Rennes School of Business	X	
SDA Bocconi School of Management	X	
SKEMA Business School	X	
TBS Education	X	
EM Normandie Business School	X	
ESA Agricultural Engineering School, Angers	X	
Centre international de formation européenne – CIFE		X
Data ScienceTech Institute		X

École Polytechnique	X
ESPOL (European School of Social and Political Sciences)	X
HEC Paris	X
INALCO - Institut National des Langues et Cultures Orientales	X
Learning Planet Institute	X
ParisTech School of Bridges	X
Sciences Po	X
Sciences Po Aix	X

Zdroj: Campus France (online), Studyportals (online), kompletní citace v seznamu zdrojů; zpracování vlastní

Velká Británie

Pro sepsání vysokých škol ve Velké Británii byl nejdříve použit seznam z portálu University UK (n=142), ke kterému byly následně přidány specializované instituce (n=17) taktéž z portálu University UK. Tyto instituce poskytují vzdělávání pro lidi se specifickými vzdělávacími potřebami a jsou součástí jednotlivých univerzit, proto o ně nebyl seznam rozšířen. Seznam univerzit byl porovnán s portálem UKUNI a nebyly zde již dohledány žádné chybějící instituce.

Tabulka 4 - Seznam vysokých škol ve Velké Británii

<i>Vysoké školy</i> <i>n=142</i>	<i>Univerzity</i> <i>n=142</i>	<i>Specializované</i> <i>instituce</i> <i>n=17</i>
Abertay University	X	
Aberystwyth University	X	
Anglia Ruskin University	X	
Aston University	X	
Bangor University	X	
Bath Spa University	X	
Birkbeck, University of London	X	
Birmingham City University	X	
Bishop Grosseteste University	X	
Bournemouth University	X	
Brunel University London	X	
Buckinghamshire New University	X	
Canterbury Christ Church University	X	
Cardiff Metropolitan University	X	
Cardiff University	X	
City, University of London	X	
Courtauld Institute of Art	X	X

Coventry University	X	
Cranfield University	X	X
De Montfort University	X	
Durham University	X	
Edge Hill University	X	
Edinburgh Napier University	X	
Falmouth University	X	X
Glasgow Caledonian University	X	
The Glasgow School of Art	X	X
Goldsmiths, University of London	X	
Guildhall School of Music and Drama	X	X
Heriot-Watt University	X	
Imperial College London	X	
Keele University	X	
King's College London	X	
Kingston University	X	
Lancaster University	X	
Leeds Beckett University	X	
Leeds Trinity University	X	
Liverpool Hope University	X	
Liverpool John Moores University	X	
London Business School	X	X
London Metropolitan University	X	
London School of Economics and Political Science	X	
London School of Hygiene and Tropical Medicine	X	X
London South Bank University	X	
Loughborough University	X	

Manchester Metropolitan University	X	
Middlesex University	X	
Newcastle University	X	
Northumbria University	X	
Norwich University of the Arts	X	X
Nottingham Trent University	X	
The Open University	X	
Oxford Brookes University	X	
Plymouth Marjon University	X	
Queen Margaret University	X	
Queen Mary University of London	X	
Queen's University Belfast	X	
Regent's University London	X	
Robert Gordon University	X	
Royal Central School of Speech & Drama	X	X
Royal College of Art	X	X
Royal College of Music, London	X	X
Royal Holloway, University of London	X	
The Royal Veterinary College	X	X
Sheffield Hallam University	X	
SOAS, University of London	X	X
Solent University	X	
St George's, University of London	X	X
St Mary's University, Twickenham	X	
Staffordshire University	X	
Swansea University	X	
Teesside University	X	

Trinity Laban Conservatoire of Music and Dance	X	X
Ulster University	X	
University College London	X	
University for the Creative Arts	X	X
University of Aberdeen	X	
University of Bath	X	
University of Bedfordshire	X	
University of Birmingham	X	
University of Bolton	X	
University of Bradford	X	
University of Brighton	X	
University of Bristol	X	
University of Buckingham	X	
University of Cambridge	X	
University of Central Lancashire	X	
University of Chester	X	
University of Chichester	X	
University of Cumbria	X	
University of Derby	X	
University of Dundee	X	
University of East Anglia	X	
University of East London	X	
University of Edinburgh	X	
University of Essex	X	
University of Exeter	X	
University of Gibraltar	X	
University of Glasgow	X	

University of Gloucestershire	X
University of Greenwich	X
University of Hertfordshire	X
University of Huddersfield	X
University of Hull	X
University of Kent	X
University of Leeds	X
University of Leicester	X
University of Lincoln	X
University of Liverpool	X
University of London	X
University of Manchester	X
University of Northampton	X
University of Nottingham	X
University of Oxford	X
University of Plymouth	X
University of Portsmouth	X
University of Reading	X
University of Roehampton	X
University of Salford	X
University of Sheffield	X
University of South Wales	X
University of Southampton	X
University of St Andrews	X
University of Stirling	X
University of Strathclyde	X
University of Suffolk	X

University of Sunderland	X	
University of Surrey	X	
University of Sussex	X	
University of the Arts London	X	X
University of the Highlands and Islands	X	
University of the West of England, Bristol	X	
University of the West of Scotland	X	
University of Wales Trinity Saint David	X	
University of Warwick	X	
University of West London	X	
University of Westminster	X	
University of Winchester	X	
University of Wolverhampton	X	
University of Worcester	X	
University of York	X	
Wrexham University	X	
York St John University	X	

Zdroj: University UK (online), kompletní citace v seznamu zdrojů; zpracování vlastní

6.2.2 Kritéria zařazení a vyloučení

Do analýzy byla z České republiky zařazena každá vysoká škola s akreditací, která je k dohledání na oficiálních portálech (viz seznamy výše). V seznamu se nachází školy veřejné, státní i soukromé.

Do analýzy nebyly zařazeny takzvané neaktivní vysoké školy, většinou se jedná o bývalé soukromé vysoké školy, které již nejsou v provozu.

Ve Francii byly do analýzy zařazeny vysoké školy státní (univerzity), dále pak specializované instituty a soukromé školy zaměřené na business, inženýrství a umění.

Z Velké Británie byly do analýzy zapojeny veškeré dohledané univerzity. Dále pak jsou v seznamu specializované instituce, které se zaměřují například na umění, architekturu, medicínu apod. Analýza se soustředila primárně na univerzity a specializované instituty.

6.2.3 Analýza dat

Obsahová analýza

Obsahová analýza bývá označována za výzkumný nástroj, postup, techniku, přístup, metodologickou cestu, teoretickou perspektivu nebo konceptuální rámec. Pro záměry této práce budeme pracovat s obsahovou analýzou jako výzkumným nástrojem či technikou. Obsahová analýza je pro výzkum využívána již řadu let, a ačkoliv byla známá již dříve a hojně aplikována především ve společenských vědách, tak v 50. letech 20. století byla Bernardem Berelsonem označena za výzkumnou techniku či metodu. Mezi její hlavní výhody patří například aplikovatelnost na různorodé typy především textových dat, přizpůsobení záměrům daného výzkumu nebo možnost komparovatelnosti, což je jeden z hlavních kladů, proč byla obsahová analýza vybrána pro výzkum této diplomové práce. Obsahová analýza umožňuje výklad opřený o objektivní kvantitativní vyhodnocení a zároveň může být prováděna subjektivně s kvalitativním rozměrem. Předmětem obsahové analýzy jsou komunikační obsahy v podobě textu či obrazu. Obsahová analýza může být popsána jako jednoduchá, adaptabilní, ale zároveň systematická a objektivní metoda (technika), která se opírá o kvantitativní způsob zkoumání, ale jsou v ní obsaženy i kvalitativní postupy. (Dvořáková, 2010, str. 95 – 98)

Obsahová analýza představuje standardní metodu pro pedagogický výzkum zaměřený na vyhodnocování a interpretaci různých obsahů textu. V dnešní moderní a pokročilé době (po technologické stránce) jsou jejím předmětem kromě textů i webové stránky, filmy a obrázky. Bernard Berelson, který se považuje za zakladatele této metody vymezil obsahovou analýzu jako výzkumnou techniku využívanou pro objektivní a systematický kvantitativní popis obsahu komunikace. Cílem obsahové analýzy je získat kvantitativní popis vybraného vzorku zdrojů, jelikož byla obsahová analýza dříve pouze kvantitativní metodou.

Když na pole výzkumu vstoupila kvalitativní metodologie výzkumu, byla jím ovlivněna i obsahová analýza. Obsahová analýza má šest komponentů, které by v ní měly být obsaženy:

- Typ analyzovaného obsahu,
- volba výzkumného vzorku,
- volba hloubky analýzy,
- směr postupu při analýze,
- druh kontroly analýzy dat,
- forma vyjádření výsledků výzkumu.

Obsahová analýza je obsažena téměř v každém výzkumu, jelikož jsou výzkumy povětšinou založeny na datech a tyto data zosobňují určitý obsah. Hlavním cílem badatele je podrobit data analýze a analyzovat tak určitý obsah. (Gavora, 2015, str. 345 – 350)

6.2.4 Výsledek

V tabulkách níže jsou uvedeny výsledky vyhledávání. V prvním sloupci jsou vypsané vysoké školy, které provozují univerzitu třetího věku. Ve druhém sloupci je pak uvedeno, zda mají v nějaké formě i online vzdělávání seniorů. V posledních dvou sloupcích je pak specifikováno, zda jsou k dohledání konkrétní učební postupy a didaktické pomůcky, které jsou při online vzdělávání starších dospělých využívány. Podrobnější popis je pak uveden pod tabulkou v kapitole daného státu.

Česká republika

Tabulka 5 - Analýza vysokých škol v České republice

<i>Vysoká škola provozující U3V</i> <i>n=26</i>	<i>Online</i> <i>vzdělávání</i> <i>n=5</i>	<i>Učební</i> <i>postupy</i> <i>n=4</i>	<i>Didaktické</i> <i>pomůcky</i> <i>n=4</i>
Akademie múzických umění v Praze (AMU)			
Česká zemědělská univerzita v Praze (ČZU)	X	X	X
České vysoké učení technické v Praze (ČVUT)			
Janáčkova akademie múzických umění (JAMU)			
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích (JU)			
Masarykova univerzita (MU)	X		
Mendelova univerzita v Brně (MENDELU)			
Ostravská univerzita (OU)	X	X	X
Slezská univerzita v Opavě (SU)			
Technická univerzita v Liberci (TUL)			
Univerzita Hradec Králové (UHK)			
Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem (UJEP)			
Univerzita Karlova (UK)			
Univerzita Palackého v Olomouci (UP)			
Univerzita Pardubice (UPCE)			
Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně (UTB)			
Veterinární univerzita Brno (VETUNI)			
Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava (VŠB-TUO)	X	X	X
Vysoká škola chemicko-technologická v Praze (VŠCHT Praha)			
Vysoká škola ekonomická v Praze (VŠE)			

Vysoká škola polytechnická Jihlava (VŠPJ či VŠP Jihlava)			
Vysoké učení technické v Brně (VUT)			
Západočeská univerzita v Plzni (ZČU)	X	X	X
Univerzita obrany			
Evropská výzkumná univerzita, z. ú.			
Vysoká škola aplikované psychologie, s.r.o. - Praha			

Zdroj: webové stránky jednotlivých vysokých škol, kompletní citace v seznamu zdrojů; zpracování vlastní

Z celkem 56 vysokých škol v České republice jich provozuje 26 univerzity třetího věku. Pouze 5 z nich poskytují svým studentům online vzdělávání a jedná se o veřejné vysoké školy. Na soukromých a státních byly dohledány 3 univerzity třetího věku, ale ani jedna z nich neposkytuje online vzdělávání pro seniory.

Nejpropracovanější koncept poskytuje Provozně ekonomická fakulta České zemědělské univerzity. Vzdělávání na Virtuální univerzitě třetího věku (VU3V) je navrženo tak, aby umožnilo seniorům a invalidním důchodcům z České republiky a Slovenské republiky pokračovat v celoživotním vzdělávání. Posluchači jsou evidováni v centrální databázi České zemědělské univerzity (ČZU) v Praze, avšak ze zákona nemají statut studenta (ČZU – VU3V, online).

Učební postupy na VU3V zahrnují kombinaci prezenční výuky a samostudia s důrazem na interaktivní a flexibilní přístup k vzdělávání. Společná výuka probíhá ve dvoutýdenních intervalech v konzultačních střediscích (KS), kde se studenti setkávají ke skupinovým aktivitám a diskuzím. Klíčovým prvkem učebních postupů je využívání videopřednášek, které tvoří základní didaktickou pomůcku v každém kurzu. Každý kurz obsahuje šest videopřednášek, které jsou studentům přístupné online prostřednictvím jejich osobních loginů. Tyto videopřednášky umožňují flexibilní učení, kdy si studenti mohou přehrávat obsah podle svých potřeb a časových možností (ČZU – VU3V, online).

Doplňkové didaktické pomůcky zahrnují online výukové materiály, které jsou k dispozici po celou dobu semestru, a jsou přístupné prostřednictvím internetu. Pro splnění studijních povinností studenti vypracovávají testy po každé videopřednášce a závěrečný test na konci kurzu. Úspěšné absolvování šesti kurzů umožňuje studentům účast na slavnostní promoci v aule ČZU, kde obdrží Osvědčení o absolutoriu U3V (ČZU – VU3V, online).

Proces zapojení do studia zahrnuje vyplnění přihlášky, úhradu studijního poplatku a závazek k minimálně 80% účasti na výuce. Konzultační střediska zajišťují vhodné podmínky pro výuku, včetně potřebného technického vybavení, jako je počítač s internetovým připojením, dataprojektor a ozvučení. V případě potřeby mohou posluchači přerušit studium a pokračovat v něm v následujícím semestru (ČZU – VU3V, online).

Další formu online vzdělávání seniorů poskytuje Masarykova univerzita v Brně. Nejedná se ale o ucelený koncept, nicméně pouze o videa dostupná na školním Youtube kanále. Univerzita třetího věku při Masarykově univerzitě pořádá mimořádné přednášky, které následně univerzita nahraje ve formě videa, aby byla zájemcům k dispozici (MUNI – U3V, online).

Virtuální Univerzita třetího věku (Virt U3V), provozovaná Přírodovědeckou fakultou OU, poskytuje seniorům možnost účasti na semestrálních kurzech přírodních a společenských věd, umění, jazyků a informačních technologií. Studium na Virt U3V je dostupné ve formě prezenčních přednášek a seminářů, kombinované formy s samostudiem ve virtuální třídě, nebo distančního studia pouze v online prostředí. Významnou didaktickou pomůckou jsou interaktivní výukové materiály a exkurze, které poskytují praktický rozměr vzdělávání. Odbornou záštitu zajišťuje Katedra informatiky a počítačů, kterou garantuje Ing. Zdeňka Telnarová, Ph.D. Studium je zahajováno elektronickým podáním přihlášek a úhradou studijního poplatku, a to v souladu s specifikacemi jednotlivých kurzů (CŽV při OU, online).

Vysoká škola báňská - Technická univerzita v Ostravě je přímým členem VU3V (Česká zemědělská univerzita – PeF) a její dvě fakulty, ekonomická a hornicko-geologická fakulta, jsou konzultačními středisky v rámci VU3V (VŠB-TUO Ekonomická a hornicko-geologická fakulta – Virtuální U3V, online).

Univerzita třetího věku online při Západočeské univerzitě v Plzni poskytuje širokou škálu online kurzů, které umožňují seniorům studovat přímo z pohodlí jejich domova. Výuka probíhá interaktivně prostřednictvím platformy Google Meet, kde se posluchači scházejí v reálném čase ve stanovených termínech. Každý kurz je veden živým lektorem, což podporuje aktivní účast a možnost okamžitého dotazování. Didaktické pomůcky zahrnují prezentace, diskuzní fóra a další interaktivní materiály, které podporují interaktivní vzdělávací proces. Mezi nabízenými kurzy jsou například České dějiny - Historie státu Československého 1918 – 1992, Egyptologie - Život starých Egypťanů a Základy astronomie. Tento formát studia umožňuje seniorům aktivní zapojení a získávání nových poznatků bez nutnosti cestování na univerzitní půdu (Západočeská univerzita v Plzni – U3V Online, online).

Francie

Ve Francii bylo analyzováno celkem 77 univerzit prostřednictvím jejich webových stránek. Na žádné z těchto webových stránek nebyla nalezena univerzita třetího věku, kterou by daná instituce provozovala, a tudíž zde nebyla ani žádná forma online vzdělávání ve Francii. Většina vysokých škol má široce rozpracované programy pro celoživotní vzdělávání, ale univerzity třetího věku se v nich nenachází.

Velká Británie

Tabulka 6 - Analýza vysokých škol ve Velké Británii

<i>Vysoká škola provozující U3V</i> <i>n=2</i>	<i>Online</i> <i>vzdělávání</i> <i>n=0</i>	<i>Učební</i> <i>postupy</i> <i>n=0</i>	<i>Didaktické</i> <i>pomůcky</i> <i>n=0</i>
Edge Hill University			
University of Warwick			

Zdroj: webové stránky jednotlivých vysokých škol, kompletní citace v seznamu zdrojů; zpracování vlastní

Ve Velké Británii byla provedena analýza celkem 142 vysokých škol. Celkem byla univerzita třetího věku nalezena na webových stránkách dvou z nich, ale ani jedna nemá koncept online vzdělávání pro seniory. Zároveň se nejednalo o samostatné univerzity třetího věku, ale Edge Hill University (Edge Hill University – U3A, online) a University of Warwick (University of Warwick – U3A Warwick, online) propagují univerzity třetího věku ve svých městech v rámci konceptu U3A (U3A, online).

6.2.5 Limity

Ačkoliv se zdá, že ve Francii je pokrytí online vzdělávání seniorů a obecně univerzit třetího věku nedostatečné, není tomu tak. Ve Francii existují sdružení a speciální instituce zabývající se tímto typem vzdělávání, které ale nebyly součástí analýzy a jsou popsány v teoretické části této diplomové práce. Jedná se například od sdružení I.A.U.T.A., UFUTA nebo Inter-Age University a Université Permanente.

Navázání univerzit třetího věku a případného online vzdělávání starších dospělých na vysoké školy je ve Velké Británii podobné Francii. Ve Velké Británii jsou města členy U3A a U3A online, což jsou samostatné organizace popsané v teoretické části této diplomové práce a nebyly součástí analýzy.

Online vzdělávání seniorů v těchto zemích tedy existuje, ale není napojeno na vysoké školství.

7 Diskuse a doporučení

Práce potvrdila, že se ve vybraných zemích nachází koncept virtuálních univerzit třetího věku, kterých se mohou jejich obyvatelé účastnit. Nicméně úroveň a forma těchto vzdělávacích institucí se liší.

Ve Francii neexistuje přímo online vzdělávání seniorů, které by bylo koncipované jako virtuální univerzita či vzdělávání. Francie nabízí nahrané přednášky, možnost online přihlášení na kurzy a online kurzy francouzštiny, ale celkově je stále velmi tradiční a nejslabší ze sledovaných zemí v této oblasti. Naproti tomu ve Velké Británii existuje online komunita Interest Groups Online (IGO), která patří pod U3A (University of the Third Age). Tato komunita má ucelenou strukturu zahrnující poplatky, členství, vlastní časopis, etický kodex, skupiny, přednášky a kurzy. Britský model je tak výrazně pokročilejší a organizovanější.

V České republice existuje VU3V při PEF ČZU, jehož cílem je umožnit zájmové vysokoškolské studium U3V bez ohledu na vzdálenost od sídel vysokých škol a univerzit, kde probíhá prezenční seniorské vzdělávání. Další takovou iniciativu nalezneme na Ostravské univerzitě na Přírodovědné fakultě.

Na základě zjištění bych doporučila následující kroky. Francie by měla vytvořit ucelený koncept virtuální univerzity třetího věku (VU3V) a rozšířit online vzdělávání seniorů. Tento krok je důležitý nejen pro aktuální generaci seniorů, ale i pro budoucí generace, které mohou preferovat alespoň částečné online vzdělávání. Ve Francii by se měl upustit od tradičního modelu „shora dolů“ a více podporovat rovinu partnerství a sdílení zkušeností mezi studenty a vyučujícími. Senioři mají zájem získávat nové znalosti, ale zároveň chtějí vycházet ze svých životních zkušeností a sdílet je s ostatními. Tento přístup by také řešil problém, kdy je vyučující často mladší než vzdělávaní a nemusí mít dostatek autority.

Česká republika má pouze dvě hlavní možnosti VU3V, a to při PEF ČZU a na Ostravské univerzitě. V případě jejich nespokojenosti nemají senioři mnoho dalších možností. Proto doporučuji udržovat a posilovat komunikační kanály mezi provozovateli VU3V a konzultačními středisky, aby byla zajištěna pravidelná zpětná vazba a možnost vyjádření

nápadů a připomínek ze strany těchto středisek. Zároveň by měly ostatní univerzity zvážit vytvoření podobného konceptu vzdělávání nebo další virtuální univerzity třetího věku.

Stejně jako v ostatních oblastech bychom měli sledovat a reagovat na demografické změny a potřeby seniorů, aby byla zajištěna trvalá relevance a efektivita vzdělávacích aktivit pro tuto populaci, a to nejen v České republice, ale kdekoliv v Evropě i na světě. Je důležité, aby se senioři vzdělávali online, protože to podporuje aktivní stárnutí, zvyšuje kognitivní schopnosti a zlepšuje celkovou kvalitu života. Online vzdělávání pro seniory také přináší větší sociální interakce, což může pomoci snížit pocity osamělosti a izolace. Investice do online vzdělávání seniorů je tedy investicí do budoucnosti, která přináší benefity nejen jednotlivcům, ale celé společnosti.

Závěr

V České republice máme dobré pokrytí online univerzit, což je klíčový faktor pro dostupnost vzdělávání. Z analýzy vyplynulo, že spojení vysokých škol s online vzděláváním je v České republice lepší než ve Velké Británii a Francii. Velká Británie je zapojena do U3a online (University of the Third Age), což je velkým plusem, a Česká republika by se měla rovněž připojit do tohoto programu, aby rozšířila své vzdělávací možnosti pro seniory.

Francie, co se týče online vzdělávání, zaostává za Českou republikou i Velkou Británií. To představuje výzvu pro francouzské vzdělávací instituce, aby zvýšily své investice do digitální infrastruktury a rozšířily nabídku online kurzů a programů.

Je důležité, aby se i senioři vzdělávali online, protože to přináší řadu výhod. Online vzdělávání pro seniory podporuje aktivní stárnutí, zvyšuje kognitivní schopnosti a zlepšuje celkovou kvalitu života. Senioři, kteří se vzdělávají, mají také větší sociální interakce, což může pomoci snížit pocity osamělosti a izolace.

Do budoucna bude online vzdělávání stále důležitější. Digitální dovednosti se stávají nezbytnými pro běžný život, a proto je klíčové, aby všechny věkové skupiny, včetně seniorů, měly přístup k kvalitnímu vzdělávání. To umožní seniorům nejen lépe se orientovat v moderním světě, ale také přispěje k jejich osobnímu růstu a integraci do společnosti.

Vzdělávání seniorů online je investicí do budoucnosti, která přináší benefity nejen jednotlivcům, ale celé společnosti. Rozšíření a podpora online vzdělávacích programů pro seniory by měly být prioritou vzdělávacích politik v České republice i v dalších zemích.

Seznam použitých informačních zdrojů

Monotematické publikace

- BENEŠ, M., 2008. *Andragogika*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-2580-2.
- BENEŠ, M., 1997. *Úvod do andragogiky*. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-542-6.
- BENEŠOVÁ, D., 2014. *Gerontagogika: Vybrané kapitoly*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 136 s. ISBN 978-80-7452-039-6.
- ČORNANIČOVÁ, R., 1998. *Edukácia seniorov: vznik, rozvoj, podnety pre geragogiku*. Bratislava: Univerzita Komenského. ISBN 8022312061.
- ČORNANIČOVÁ, R., 2007. *Edukácia seniorov : vznik, rozvoj, podnety pre geragogiku. 2., dopl. vyd.* Bratislava: Vydavateľstvo UK, 163 s. ISBN 9788022322874.
- KLEVETOVÁ, D., 2017. *Motivační prvky při práci se seniory. 2., přepracované vydání*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-271-0102-3.
- MÜHLPACHR, P., 2009. *Gerontopedagogika. 2. vydání*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-5029-7.
- NAKONEČNÝ, M., 1996. *Motivace lidského chování*. Praha: Academia. ISBN 80-200-0592-7.
- PALÁN, Z., 1997. *Výkladový slovník vzdělávání dospělých*. Praha: DAHA. ISBN 80-902232-1-4.
- PRŮCHA, J., 2005. *Moderní pedagogika*. Vydání třetí. Praha: Portál. ISBN 80-7367-047-X.
- PRŮCHA, J. a J. VETEŠKA, 2014. *Andragogický slovník. 2., aktualizované a rozšířené vydání*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-4748-4.
- STUART-HAMILTON, I., 2011. *An Introduction to Gerontology*. United Kingdom: Cambridge University Press, 458 s. ISBN 978-0521734950.
- SUDICKÝ, P. a J. ZOUNEK, 2012. *E-learning učení (se) s online technologiemi*. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7357-903-6.

ŠERÁK, M., 2009. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-551-6.

ŠPATENKOVÁ, N. a L. SMÉKALOVÁ, 2015. *Edukace seniorů: Geragogika a gerontadidaktika*. Pardubice: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-5446-8.

VETEŠKA, J., 2016. *Přehled andragogiky*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1026-9.

VETEŠKA, J., T. VACÍNOVÁ a kol., 2011. *Aktuální otázky vzdělávání dospělých*. Praha: Univerzita J.A. Komenského. ISBN 978-80-7452-012-9.

Elektronické zdroje

ARKSEY H., L. O'MALLEY, 2005. Scoping studies: towards a methodological framework. *Int J Soc Res Methodol* 8:19–32. <https://doi.org/10.1080/1364557032000119616>

Campus France. Online. Dostupné z: <https://www.republiquetcheque.campusfrance.org/cs>. [cit. 2024-07-09].

ČZU: *U3V a VU3V: Přehled virtuálních kurzů* [online]. Česká zemědělská univerzita [cit. 2023-02-11]. Dostupné z: <https://e-senior.czu.cz/course/view.php?id=12>.

ČZU: *U3V a VU3V: Základní informace a podmínky studia Virtuální Univerzity třetího věku* [online]. Česká zemědělská univerzita [cit. 2023-02-11]. Dostupné z: <https://e-senior.czu.cz/course/index.php?categoryid=3>.

Devět nejoblíbenějších e-zdrojů na FSV UK [online]. 2023 [cit. 2023-12-03]. Dostupné z: <https://knihovna.fsv.cuni.cz/katalogy-e-zdroje/9-nejoblíbenějších-e-zdrojů>.

DOSTÁLOVÁ, V., BÁRTOVÁ, A., BLÁHOVÁ, H. et al, 2020. The needs of older people receiving home care: a scoping review. *Aging Clin Exp Res* 33, 495–504. <https://doi.org/10.1007/s40520-020-01505-3>

DVOŘÁKOVÁ, I., 2010. *Obsahová analýza / formální obsahová analýza / kvantitativní obsahová analýza*. Centrum aplikované antropologie a terénního výzkumu. (2), 95 - 100.

Edge Hill University: University of the third age (U3A) group. Online. Dostupné z: <https://sites.edgehill.ac.uk/ageing-better/u3a-group/>. [cit. 2024-07-11].

FORMOSA, M., 2021. *The French and British Models of the University of the Third Age: A Socio-Historical Analysis*. *World Studies in Education*, roč. 21, č. 2, s. 27-43.

GAVORA, P., 2015. *Obsahová analýza v pedagogickom výskume: Pohľad na jej súčasné podoby*. *Pedagogická orientace*. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, Centrum výzkumu, 25(3), 345 - 371.

GŘEŠOVÁ, A., 2021. *ANIMAČNÍ PROGRAMY PRO SENIORY* [online]. Olomouc, 2011 [cit. 2023-02-10]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/8iebey/>. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. Vedoucí práce PhDr. Kateřina Thelenová.

Historie AU3V, ASOCIACE UNIVERZIT TŘETÍHO VĚKU. [online]. 2023 [cit. 2023-12-03]. Dostupné z: <https://au3v.cz/index.php/historie-au3v>.

HROUDOVÁ, V., 2021. *Aktuální podoba realizace Virtuální univerzity třetího věku: Podpora poskytovaná zřizovatelům konzultačních středisek* [online]. Praha. [cit. 2023-02-10]. Dostupné z:

<https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/136509/130305910.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Bakalářská diplomová práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce PhDr. Michal Šerák, Ph.D..

HYKLOVÁ, E., 2014. *Virtuální univerzita třetího věku* [online]. Olomouc. [cit. 2023-02-11]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/eeeozs/11382645>. Bakalářská diplomová práce. Univerzita Palackého. Vedoucí práce PhDr. et Mgr. Naděžda Špatenková, Ph.D..

Inter-Ages University. UNIVERSITY OF POITIERS. [online]. 2023 [cit. 2023-12-04]. Dostupné z: <https://sciences-et-societe.univ-poitiers.fr/luniversite-inter-age/#3t0iNvpHXAatwZjqC1tJ>.

JEDLIČKA, T., 2018. *Osobnostní charakteristika a motivace studentů univerzity třetího věku*. Praha. Diplomová práce. Univerzita Karlova.

KALNICKÝ, J., 2019. *Obecná gerontagogika* [online]. Opava. [cit. 2023-02-05]. Dostupné z: https://repozitar.cz/repo/37496/Obecna_gerontagogika.pdf. Distanční studijní text. Slezská univerzita.

KRAJÍČKOVÁ, L., 2014. *Univerzita třetího věku jako forma aktivizace seniorů*. Zlín. Diplomová práce. Univerzita Tomáše Bati.

LÁVIČKOVÁ, A., 2023. *Komparace institucionalizované podoby vzdělávání seniorů v České republice a ve Francii*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova.

LÁVIČKOVÁ, A., 2019. *Motivace seniorů ke vzdělávání na Virtuální Univerzitě třetího věku*. Bakalářská diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova.

LES ATELIERS FL. FRENCH & SENIORS – 60+. Online. Dostupné z: <https://stay.fl-france.com/general-french/seniors/>. [cit. 2024-04-14].

MŠMT. Online. Přehled vysokých škol v ČR. Dostupné z: <https://msmt.gov.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/prehled-vysokych-skol-v-cr-3>. [cit. 2024-07-09].

MUNN, Z., Peters, M.D.J., Stern, C. et al., 2018. *Systematic review or scoping review? Guidance for authors when choosing between a systematic or scoping review approach*. *BMC Med Res Methodol* 18, 143. <https://doi.org/10.1186/s12874-018-0611-x>.

MUNI - U3V: Oficiální kanál Univerzity třetího věku Masarykovy univerzity. Online. Dostupné z: <https://www.youtube.com/@U3VMUNI/videos>. [cit. 2024-07-11].

NADIROVA, G. *“Third Age” Wants To Learn*. Online. Eurasian Research Institute. Dostupné z: <https://www.eurasian-research.org/publication/third-age-wants-to-learn/>. [cit. 2024-04-14].

Národní akreditační úřad pro vysoké školství. Online. Dostupné z: <https://www.nauvs.cz/index.php/cs/>. [cit. 2024-07-09].

NEŠPOR, Z., 2018. *Sociologická encyklopedie: Gerontologie* [online]. [cit. 2023-01-29]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Gerontologie>.

Ostravská Univerzita: [online]. Česká zemědělská univerzita [cit. 2023-02-11]. Dostupné z: <https://www.osu.cz/celozivotni-vzdelavani/?idkurz=535>.

Percy, K., 2019. *“An Alternative Ageing Experience”: An Account and Assessment of the University of the Third Age in the United Kingdom*. In: Formosa, M. (eds) *The University of*

the Third Age and Active Ageing. *International Perspectives on Aging*, vol 23. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-21515-6_3.

PETERS, M., Godfrey, Ch. et al., 2015. *Guidance for conducting systematic scoping reviews*. *International Journal of Evidence-Based Healthcare* 13(3), 141-146. <https://doi.org/10.1097/XEB.0000000000000050> .

Přehled licencovaných databází [online]. 2012 [cit. 2023-12-03]. Dostupné z: <https://text.nkp.cz/katalogy-a-db/licencovane-db/prehled-lic-zdroju>.

SPÁČILOVÁ, S., 2011. *Od motivace k seberealizaci ve vzdělávání seniorů na univerzitách třetího věku*. Olomouc. Bakalářská diplomová práce. Univerzita Palackého.

StudyPortals. Online. Dostupné z: <https://studyportals.com/>. [cit. 2024-07-09].

SWINDELL, R., 2006. *An International Perspective of the University of the Third Age*. *Educational Gerontology*. 21(5), 429 - 447.

SWINDELL, R., 2022. *U3A Online: A virtual university of the third age for isolated older people* [online]. 414-429, 21(5) [cit. 2023-02-11]. Dostupné z: [doi:10.1080/02601370210156727](https://doi.org/10.1080/02601370210156727).

About IAUTA, 2023. THE INTERNATIONAL ASSOCIATION OF UNIVERSITIES OF THE THIRD AGE. [online]. [cit. 2023-12-03]. Dostupné z: <https://www.aiu3a.org/v2/about-en.html>.

U3A - About Us. Online. Dostupné z: <https://www.u3a.org.uk/about>. [cit. 2024-04-13].

U3A Online: A Virtual University of the Third Age [online]. [cit. 2023-02-11]. Dostupné z: <https://www.u3aonline.org.au/>.

UFUTA. L'Union Française des Universités du 3ème Âge [online]. 2023 [cit. 2023-12-04]. Dostupné z: <https://ufuta.fr/>.

UKUNI. Online. Dostupné z: <https://ukuni.net/universities>. [cit. 2024-07-09].

Université du Temps Libre de Bretagne [online]. [cit. 2023-12-04]. Dostupné z: <https://www.utlta-bretagne.bzh/>.

Université Permanente., 2023. NANTES UNIVERITÉ. [online]. [cit. 2023-12-04]. Dostupné z: <https://up.univ-nantes.fr/>.

Université tous Ages de Vannes [online]. 2023 [cit. 2023-12-04]. Dostupné z: <https://www.uta-vannes.org/>.

Universities UK. Online. Dostupné z: <https://www.universitiesuk.ac.uk/>. [cit. 2024-07-09].

University of the Third Age, Pyrenees Orientales [online]. 2023 [cit. 2023-12-04]. Dostupné z: <https://u3apo.org/>.

University of Warwick: University of the Third Age (U3A) Warwick, Queensland. Online. Dostupné z: <https://www.u3awarwick.org.au/>. [cit. 2024-07-11].

Univerzita třetího věku [online]. MUNI. Brno [cit. 2023-02-11]. Dostupné z: <https://u3v.muni.cz/>.

Univerzita třetího věku při PEF ČZU v Praze: Virtuální Univerzita třetího věku - vzdělávání seniorů v regionech [online]. Česká zemědělská univerzita [cit. 2023-02-11]. Dostupné z: <https://e-senior.czu.cz/>.

VŠB - Technická univerzita Ostrava - Ekonomická fakulta: Virtuální U3V. Online. Dostupné z: <https://www.ekf.vsb.cz/u3v/cs/chci-studovat/virtualni-u3v/>. [cit. 2024-07-11].

VŠB - Technická univerzita Ostrava - Hornicko-geologická fakulta: Virtuální U3V. Online. Dostupné z: <https://www.hgf.vsb.cz/513/cs/univerzita-3-veku/vu3v/>. [cit. 2024-07-11].

World Health Organization, 2020. Online. Dostupné z: <https://www.who.int/>. [cit. 2024-07-09].

Západočeská univerzita v Plzni: UNIVERZITA TŘETÍHO VĚKU ONLINE. Online. Dostupné z: <https://www.u3v.zcu.cz/cs/Study/online.cz>. [cit. 2024-07-11].

Zdroje pro analýzu vysokých škol

Aberystwyth University. Online. Dostupné z: <https://www.aber.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

Abertay University. Online. Dostupné z: <https://www.abertay.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

Aix-Marseille Université. Online. Dostupné z: <https://www.univ-amu.fr/>. [cit. 2024-07-11].

Agreenium. Online. Dostupné z: <https://www.agreenium.fr/>. [cit. 2024-07-11].

American Graduate School in Paris. Online. Dostupné z: <https://www.ags.edu/>. [cit. 2024-07-11].

Anglo-American University in Prague. Online. Dostupné z: <https://www.aauni.edu/>. [cit. 2024-07-11].

Anglia Ruskin University. Online. Dostupné z: <https://www.anglia.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

Archip, s.r.o. - Praha. Online. Dostupné z: <https://www.archip.eu/>. [cit. 2024-07-11].

Art & Design Institut. Online. Dostupné z: <http://www.adi.cz/>. [cit. 2024-07-11].

Aston University. Online. Dostupné z: <https://www.aston.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

Audencia Business School. Online. Dostupné z: <https://www.audencia.com/>. [cit. 2024-07-11].

Bangor University. Online. Dostupné z: <https://www.bangor.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

Bath Spa University. Online. Dostupné z: <https://www.bathspa.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

Birkbeck, University of London. Online. Dostupné z: <https://www.bbk.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

Birmingham City University. Online. Dostupné z: <https://www.bcu.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

Bishop Grosseteste University. Online. Dostupné z: <https://www.bishopg.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

Bournemouth University. Online. Dostupné z: <https://www.bournemouth.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

Brunel University London. Online. Dostupné z: <https://www.brunel.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

Buckinghamshire New University. Online. Dostupné z: <https://www.bucks.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

Canterbury Christ Church University. Online. Dostupné z: <https://www.canterbury.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

Cardiff Metropolitan University. Online. Dostupné z: <https://www.cardiffmet.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

Cardiff University. Online. Dostupné z: <https://www.cardiff.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

CESI Graduate School of Engineering. Online. Dostupné z: <https://www.cesi.fr/>. [cit. 2024-07-11].

Centre international de formation européenne. Online. Dostupné z: <https://www.cife.eu/en/>. [cit. 2024-07-11].

City, University of London. Online. Dostupné z: <https://www.city.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

Courtauld Institute of Art. Online. Dostupné z: <https://courtauld.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

Coventry University. Online. Dostupné z: <https://www.coventry.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

Cranfield University. Online. Dostupné z: <https://www.cranfield.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

Česka zemědělská univerzita v Praze. Online. Dostupné z: <https://www.czu.cz/cs>. [cit. 2024-07-11].

České vysoké učení technické v Praze. Online. Dostupné z: <https://www.cvut.cz/>. [cit. 2024-07-11].

Data ScienceTech Institute. Online. Dostupné z: <https://www.datacamp.com/>. [cit. 2024-07-11].

De Montfort University. Online. Dostupné z: <https://www.dmu.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

De Vinci. Online. Dostupné z: <https://www.devinci.fr/>. [cit. 2024-07-11].

Durham University. Online. Dostupné z: <https://www.dur.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

EDHEC Business School. Online. Dostupné z: <https://www.edhec.edu/>. [cit. 2024-07-11].

Ecole de Condé. Online. Dostupné z: <https://www.ecoles-conde.com/>. [cit. 2024-07-11].

École Polytechnique. Online. Dostupné z: <https://www.polytechnique.edu/>. [cit. 2024-07-11].

Edge Hill University. Online. Dostupné z: <https://www.edgehill.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

Edinburgh Napier University. Online. Dostupné z: <https://www.napier.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

EICAR, The International Film & TV School, Paris. Online. Dostupné z: <https://www.eicar.fr/>. [cit. 2024-07-11].

Emlyon Business School. Online. Dostupné z: <https://www.em-lyon.com/>. [cit. 2024-07-11].

ENSAI - Ecole Nationale de la Statistique et de l'Analyse de l'Information. Online. Dostupné z: <https://www.ensai.fr/>. [cit. 2024-07-11].

ESC Clermont Business School. Online. Dostupné z: <https://www.esc-clermont.fr/>. [cit. 2024-07-11].

ESCE Paris – International Business School. Online. Dostupné z: <https://www.esce.fr/>. [cit. 2024-07-11].

ESCP Business School. Online. Dostupné z: <https://www.escpeurope.eu/>. [cit. 2024-07-11].

ESSCA School of Management. Online. Dostupné z: <https://www.essca.fr/>. [cit. 2024-07-11].

ESSEC Business School. Online. Dostupné z: <https://www.essec.edu/>. [cit. 2024-07-11].

Excelia. Online. Dostupné z: <https://www.excelia-group.com/>. [cit. 2024-07-11].

Evropská výzkumná univerzita. Online. Dostupné z: <https://www.vs-prigo.cz/evropska-vyzkumna-univerzita/>. [cit. 2024-07-11].

Falmouth University. Online. Dostupné z: <https://www.falmouth.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

Filmová akademie Miroslava Ondříčka v Písku, o.p.s. Online. Dostupné z: <https://filmovka.cz/>. [cit. 2024-07-11].

Glasgow Caledonian University. Online. Dostupné z: <https://www.gcu.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

Goldsmiths, University of London. Online. Dostupné z: <https://www.gold.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

Grenoble School of Management. Online. Dostupné z: <https://en.grenoble-em.com/>. [cit. 2024-07-11].

Guildhall School of Music and Drama. Online. Dostupné z: <https://www.gsmd.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

HEC Paris. Online. Dostupné z: <https://www.hec.edu/>. [cit. 2024-07-11].

Heriot-Watt University. Online. Dostupné z: <https://www.hw.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

Imperial College London. Online. Dostupné z: <https://www.imperial.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

Institut Mines-Télécom. Online. Dostupné z: <https://www.imt.fr/>. [cit. 2024-07-11].

Institut National des Langues et Cultures Orientales. Online. Dostupné z: <https://www.inalco.fr/>. [cit. 2024-07-11].

International Space University. Online. Dostupné z: <https://www.isunet.edu/>. [cit. 2024-07-11].

IPAG Business School. Online. Dostupné z: <https://www.ipag.edu/>. [cit. 2024-07-11].

ISC Paris School of Management. Online. Dostupné z: <https://www.iscparis.com/>. [cit. 2024-07-11].

ISARA (France Agro3). Online. Dostupné z: <https://www.isara.fr/>. [cit. 2024-07-11].

ISCOM The Higher Institute for Communication and Advertising. Online. Dostupné z: <https://www.iscom.fr/>. [cit. 2024-07-11].

ISM – International School of Management. Online. Dostupné z: <https://www.ism.edu/>. [cit. 2024-07-11].

ITECH LYON Engineering School. Online. Dostupné z: <https://www.itech.fr/>. [cit. 2024-07-11].

IÉSEG School of Management. Online. Dostupné z: <https://www.ieseg.fr/>. [cit. 2024-07-11].

ITMO University. Online. Dostupné z: <https://en.itmo.ru/>. [cit. 2024-07-11].

Janáčkova akademie múzických umění. Online. Dostupné z: <https://www.jamu.cz/jamu/>. [cit. 2024-07-11].

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Online. Dostupné z: <https://www.jcu.cz/cz/>. [cit. 2024-07-11].

Keele University. Online. Dostupné z: <https://www.keele.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

Kedge Business School. Online. Dostupné z: <https://www.kedge.edu/>. [cit. 2024-07-11].

King's College London. Online. Dostupné z: <https://www.kcl.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

Kingston University. Online. Dostupné z: <https://www.kingston.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

Lancaster University. Online. Dostupné z: <https://www.lancaster.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

Leeds Beckett University. Online. Dostupné z: <https://www.leedsbeckett.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

Leeds Trinity University. Online. Dostupné z: <https://www.leedstrinity.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

Learning Planet Institute. Online. Dostupné z: <https://learning-planet.org/>. [cit. 2024-07-11].

Liverpool Hope University. Online. Dostupné z: <https://www.hope.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

Liverpool John Moores University. Online. Dostupné z: <https://www.ljmu.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

LISAA School of Design. Online. Dostupné z: <https://www.lisaa.com/>. [cit. 2024-07-11].

London Business School. Online. Dostupné z: <https://www.london.edu>. [cit. 2024-07-11].

London Metropolitan University. Online. Dostupné z: <https://www.londonmet.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

London School of Economics and Political Science. Online. Dostupné z: <https://www.lse.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

London School of Hygiene and Tropical Medicine. Online. Dostupné z: <https://www.lshtm.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

London South Bank University. Online. Dostupné z: <https://www.lsbu.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

Loughborough University. Online. Dostupné z: <https://www.lboro.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

Manchester Metropolitan University. Online. Dostupné z: <https://www.mmu.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

Masarykova Univerzita v Brně. Online. Dostupné z: <https://www.muni.cz/>. [cit. 2024-07-11].

Mendelova univerzita v Brně. Online. Dostupné z: <https://mendelu.cz/>. [cit. 2024-07-11].

Metropolitní univerzita Praha. Online. Dostupné z: <https://www.mup.cz/>. [cit. 2024-07-11].

Montpellier Business School. Online. Dostupné z: <https://www.montpellier-bs.com/>. [cit. 2024-07-11].

Moravská vysoká škola Olomouc. Online. Dostupné z: <https://www.mvso.cz/>. [cit. 2024-07-11].

Newcastle University. Online. Dostupné z: <https://www.ncl.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

Northumbria University. Online. Dostupné z: <https://www.northumbria.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

Norwich University of the Arts. Online. Dostupné z: <https://www.nua.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

Nottingham Trent University. Online. Dostupné z: <https://www.ntu.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

OMNES Education. Online. Dostupné z: <https://www.omneseducation.com/>. [cit. 2024-07-11].

Ostravská univerzita. Online. Dostupné z: <https://www.osu.cz/>. [cit. 2024-07-11].

Paris School of Business (PSB). Online. Dostupné z: <https://www.psbedu.paris/>. [cit. 2024-07-11].

Panevropská univerzita Praha. Online. Dostupné z: <https://www.peuni.cz/>. [cit. 2024-07-11].

Policejní akademie ČR. Online. Dostupné z: <https://www.polac.cz/g2/index.php>. [cit. 2024-07-11].

Prague City University. Online. Dostupné z: <https://www.praguecityuniversity.cz/>. [cit. 2024-07-11].

Pražská vysoká škola psychosociálních studií, s.r.o. Online. Dostupné z: <https://www.pvsps.cz/>. [cit. 2024-07-11].

Rennes School of Business. Online. Dostupné z: <https://www.rennes-sb.com/>. [cit. 2024-07-11].

Robert Gordon University. Online. Dostupné z: <https://www.rgu.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

Royal Central School of Speech & Drama. Online. Dostupné z: <https://www.cssd.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

Royal College of Art. Online. Dostupné z: <https://www.rca.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

Royal College of Music, London. Online. Dostupné z: <https://www.rcm.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

Royal Holloway, University of London. Online. Dostupné z: <https://www.royalholloway.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

The Royal Veterinary College. Online. Dostupné z: <https://www.rvc.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

Schiller International University. Online. Dostupné z: <https://schiller.edu/>. [cit. 2024-07-11].

SDA Bocconi School of Management. Online. Dostupné z: <https://www.sdabocconi.it/>. [cit. 2024-07-11].

Sciences Po. Online. Dostupné z: <https://www.sciencespo.fr/>. [cit. 2024-07-11].

Sciences Po Aix. Online. Dostupné z: <https://www.sciencespo-aix.fr/>. [cit. 2024-07-11].

SKEMA Business School. Online. Dostupné z: <https://www.skema.edu/>. [cit. 2024-07-11].

Slezská univerzita v Opavě. Online. Dostupné z: <https://www.slu.cz/slu/cz/>. [cit. 2024-07-11].

SOAS, University of London. Online. Dostupné z: <https://www.soas.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

Solent University. Online. Dostupné z: <https://www.solent.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

St George's, University of London. Online. Dostupné z: <https://www.sgul.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

St Mary's University, Twickenham. Online. Dostupné z: <https://www.stmarys.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

Staffordshire University. Online. Dostupné z: <https://www.staffs.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

TBS Education. Online. Dostupné z: <https://www.tbs-education.com/>. [cit. 2024-07-11].

Technická univerzita v Liberci. Online. Dostupné z: <https://www.tul.cz/>. [cit. 2024-07-11].

The Glasgow School of Art. Online. Dostupné z: <https://www.gsa.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

The New School: A University in New York City. Online. Dostupné z: <https://www.newschool.edu/>. [cit. 2024-07-11].

The Open University. Online. Dostupné z: <https://www.open.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

Trinity Laban Conservatoire of Music and Dance. Online. Dostupné z: <https://www.trinitylaban.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

Univerzita Hradec Králové. Online. Dostupné z: <https://www.uhk.cz/>. [cit. 2024-07-11].

Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem (UJEP). Online. Dostupné z: <https://www.ujep.cz/cs/>. [cit. 2024-07-11].

Univerzita Karlova. Online. Dostupné z: <https://cuni.cz/UK-1.html>. [cit. 2024-07-11].

Univerzita New York. Online. Dostupné z: <https://www.unyp.cz/cs/>. [cit. 2024-07-11].

Univerzita obrany. Online. Dostupné z: <https://unob.cz/>. [cit. 2024-07-11].

Univerzita Palackého v Olomouci. Online. Dostupné z: <https://www.upol.cz/>. [cit. 2024-07-11].

Univerzita Pardubice. Online. Dostupné z: <https://www.upce.cz/>. [cit. 2024-07-11].

Univerzita Panthéon-Assas. Online. Dostupné z: <https://www.assas-universite.fr/en>. [cit. 2024-07-11].

Univerzita Cergy-Pontoise. Online. Dostupné z: <https://www.cyu.fr/>. [cit. 2024-07-11].

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Online. Dostupné z: <https://www.utb.cz/>. [cit. 2024-07-11].

Université Bourgogne Franche-Comté. Online. Dostupné z: <https://www.univ-fcomte.fr/universite-bourgogne-franche-comte>. [cit. 2024-07-11].

Université Côte d'Azur. Online. Dostupné z: <https://univ-cotedazur.fr/>. [cit. 2024-07-11].

Université de Caen Normandie. Online. Dostupné z: <https://www.unicaen.fr/>. [cit. 2024-07-11].

Université de Lille: Accueil. Online. Dostupné z: <https://www.univ-lille.fr/>. [cit. 2024-07-11].

Université de Lorraine: Accueil. Online. Dostupné z: <https://www.univ-lorraine.fr/>. [cit. 2024-07-11].

Université de technologie de Compiègne. Online. Dostupné z: <https://www.utc.fr/>. [cit. 2024-07-11].

Université de Reims Champagne-Ardenne. Online. Dostupné z: <https://www.univ-reims.eu/>. [cit. 2024-07-11].

Université de Rennes | Accueil. Online. Dostupné z: <https://www.univ-rennes.fr/>. [cit. 2024-07-11].

Université de Strasbourg: Accueil. Online. Dostupné z: <https://www.unistra.fr/>. [cit. 2024-07-11].

Université Grenoble Alpes. Online. Dostupné z: <https://www.univ-grenoble-alpes.fr/>. [cit. 2024-07-11].

Université Paris-Est Créteil (UPEC). Online. Dostupné z: <https://www.u-pec.fr/>. [cit. 2024-07-11].

Université Paris-Saclay. Online. Dostupné z: <https://www.universite-paris-saclay.fr/>. [cit. 2024-07-11].

Université PSL (Paris Sciences & Lettres). Online. Dostupné z: <https://psl.eu/>. [cit. 2024-07-11].

Université Sorbonne Nouvelle. Online. Dostupné z: <http://www.univ-paris3.fr/>. [cit. 2024-07-11].

Université Sorbonne Paris Nord: Accueil. Online. Dostupné z: <https://www.univ-spn.fr/>. [cit. 2024-07-11].

University Bourgogne Franche-Comté. Online. Dostupné z: <https://www.univ-fcomte.fr/universite-bourgogne-franche-comte>. [cit. 2024-07-11].

University College London. Online. Dostupné z: <https://www.ucl.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University College Prague. Online. Dostupné z: <https://ucp.cz/>. [cit. 2024-07-11].

University for the Creative Arts. Online. Dostupné z: <https://www.uca.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Aberdeen. Online. Dostupné z: <https://www.abdn.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Angers. Online. Dostupné z: <https://www.univ-angers.fr/en/index.html>. [cit. 2024-07-11].

University of Bath. Online. Dostupné z: <https://www.bath.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Bedfordshire. Online. Dostupné z: <https://www.beds.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Birmingham. Online. Dostupné z: <https://www.birmingham.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Bolton. Online. Dostupné z: <https://www.bolton.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Bordeaux. Online. Dostupné z: <https://www.u-bordeaux.fr/en>. [cit. 2024-07-11].

University of Bradford. Online. Dostupné z: <https://www.bradford.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Brighton. Online. Dostupné z: <https://www.brighton.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Bristol. Online. Dostupné z: <https://www.bristol.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Buckingham. Online. Dostupné z: <https://www.buckingham.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Cambridge. Online. Dostupné z: <https://www.cam.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Central Lancashire. Online. Dostupné z: <https://www.uclan.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Chester. Online. Dostupné z: <https://www1.chester.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Chichester. Online. Dostupné z: <https://www.chi.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Cumbria. Online. Dostupné z: <https://www.cumbria.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Derby. Online. Dostupné z: <https://www.derby.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Dundee. Online. Dostupné z: <https://www.dundee.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of East Anglia. Online. Dostupné z: <https://www.uea.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of East London. Online. Dostupné z: <https://www.uel.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Edinburgh. Online. Dostupné z: <https://www.ed.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Essex. Online. Dostupné z: <https://www.essex.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Exeter. Online. Dostupné z: <https://www.exeter.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Gibraltar. Online. Dostupné z: <https://www.unigib.edu.gi>. [cit. 2024-07-11].

University of Glasgow. Online. Dostupné z: <https://www.gla.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Gloucestershire. Online. Dostupné z: <https://www.glos.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Greenwich. Online. Dostupné z: <https://www.gre.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Hertfordshire. Online. Dostupné z: <https://www.herts.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Huddersfield. Online. Dostupné z: <https://www.hud.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Hull. Online. Dostupné z: <https://www.hull.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Kent. Online. Dostupné z: <https://www.kent.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Leeds. Online. Dostupné z: <https://www.leeds.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Leicester. Online. Dostupné z: <https://le.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Lincoln. Online. Dostupné z: <https://www.lincoln.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Liverpool. Online. Dostupné z: <https://www.liverpool.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of London. Online. Dostupné z: <https://www.london.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Manchester. Online. Dostupné z: <https://www.manchester.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Northampton. Online. Dostupné z: <https://www.northampton.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Nottingham. Online. Dostupné z: <https://www.nottingham.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Oxford. Online. Dostupné z: <https://www.ox.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Plymouth. Online. Dostupné z: <https://www.plymouth.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Portsmouth. Online. Dostupné z: <https://www.port.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Reading. Online. Dostupné z: <https://www.reading.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Roehampton. Online. Dostupné z: <https://www.roehampton.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Rouen Normandy. Online. Dostupné z: <https://www.univ-rouen.fr/university-of-rouen-normandy/>. [cit. 2024-07-11].

University of Salford. Online. Dostupné z: <https://www.salford.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Sheffield. Online. Dostupné z: <https://www.sheffield.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of South Wales. Online. Dostupné z: <https://www.southwales.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Southampton. Online. Dostupné z: <https://www.southampton.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of St Andrews. Online. Dostupné z: <https://www.st-andrews.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Stirling. Online. Dostupné z: <https://www.stir.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Strathclyde. Online. Dostupné z: <https://www.strath.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Suffolk. Online. Dostupné z: <https://www.uos.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Sunderland. Online. Dostupné z: <https://www.sunderland.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Surrey. Online. Dostupné z: <https://www.surrey.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Sussex. Online. Dostupné z: <https://www.sussex.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of the Arts London. Online. Dostupné z: <https://www.arts.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of the Highlands and Islands. Online. Dostupné z: <https://www.uhi.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of the West of England, Bristol. Online. Dostupné z: <https://www.uwe.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of the West of Scotland. Online. Dostupné z: <https://www.uws.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Wales Trinity Saint David. Online. Dostupné z: <https://www.uwtsd.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Warwick. Online. Dostupné z: <https://warwick.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of West London. Online. Dostupné z: <https://www.uwl.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Westminster. Online. Dostupné z: <https://www.westminster.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Winchester. Online. Dostupné z: <https://www.winchester.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Wolverhampton. Online. Dostupné z: <https://www.wlv.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Worcester. Online. Dostupné z: <https://www.worcester.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of York. Online. Dostupné z: <https://www.york.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

Université Côte d'Azur. Online. Dostupné z: <https://univ-cotedazur.fr/>. [cit. 2024-07-11].

Université de technologie de Compiègne. Online. Dostupné z: <https://www.utc.fr/>. [cit. 2024-07-11].

Université Paris-Est Créteil (UPEC). Online. Dostupné z: <https://www.u-pec.fr/>. [cit. 2024-07-11].

Université Paris-Saclay. Online. Dostupné z: <https://www.universite-paris-saclay.fr/>. [cit. 2024-07-11].

Université PSL (Paris Sciences & Lettres). Online. Dostupné z: <https://psl.eu/>. [cit. 2024-07-11].

Université Sorbonne Nouvelle. Online. Dostupné z: <http://www.univ-paris3.fr/>. [cit. 2024-07-11].

Université Sorbonne Paris Nord: Accueil. Online. Dostupné z: <https://www.univ-spn.fr/>. [cit. 2024-07-11].

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Online. Dostupné z: <https://www.utb.cz/>. [cit. 2024-07-11].

Univerzita Hradec Králové. Online. Dostupné z: <https://www.uhk.cz/>. [cit. 2024-07-11].

Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem (UJEP). Online. Dostupné z: <https://www.ujep.cz/cs/>. [cit. 2024-07-11].

Univerzita Karlova. Online. Dostupné z: <https://cuni.cz/UK-1.html>. [cit. 2024-07-11].

Univerzita New York. Online. Dostupné z: <https://www.unyp.cz/cs/>. [cit. 2024-07-11].

Univerzita obrany. Online. Dostupné z: <https://unob.cz/>. [cit. 2024-07-11].

Univerzita Palackého v Olomouci. Online. Dostupné z: <https://www.upol.cz/>. [cit. 2024-07-11].

Univerzita Pardubice. Online. Dostupné z: <https://www.upce.cz/>. [cit. 2024-07-11].

Université Bourgogne Franche-Comté. Online. Dostupné z: <https://www.univ-fcomte.fr/universite-bourgogne-franche-comte>. [cit. 2024-07-11].

University of Angers. Online. Dostupné z: <https://www.univ-angers.fr/en/index.html>. [cit. 2024-07-11].

University of Bordeaux. Online. Dostupné z: <https://www.u-bordeaux.fr/en>. [cit. 2024-07-11].

Université Côte d'Azur. Online. Dostupné z: <https://univ-cotedazur.fr/>. [cit. 2024-07-11].

Université de Caen Normandie. Online. Dostupné z: <https://www.unicaen.fr/>. [cit. 2024-07-11].

Université de Lille: Accueil. Online. Dostupné z: <https://www.univ-lille.fr/>. [cit. 2024-07-11].

Université de Lorraine: Accueil. Online. Dostupné z: <https://www.univ-lorraine.fr/>. [cit. 2024-07-11].

Université de Reims Champagne-Ardenne. Online. Dostupné z: <https://www.univ-reims.eu/>. [cit. 2024-07-11].

Université de Rennes | Accueil. Online. Dostupné z: <https://www.univ-rennes.fr/>. [cit. 2024-07-11].

Université de Strasbourg: Accueil. Online. Dostupné z: <https://www.unistra.fr/>. [cit. 2024-07-11].

Université Grenoble Alpes. Online. Dostupné z: <https://www.univ-grenoble-alpes.fr/>. [cit. 2024-07-11].

Univerzita Panthéon-Assas. Online. Dostupné z: <https://www.assas-universite.fr/en>. [cit. 2024-07-11].

Univerzita Cergy-Pontoise. Online. Dostupné z: <https://www.cyu.fr/>. [cit. 2024-07-11].

Univerzita Karlova. Online. Dostupné z: <https://cuni.cz/UK-1.html>. [cit. 2024-07-11].

University Bourgogne Franche-Comté. Online. Dostupné z: <https://www.univ-fcomte.fr/universite-bourgogne-franche-comte>. [cit. 2024-07-11].

University for the Creative Arts. Online. Dostupné z: <https://www.uca.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Aberdeen. Online. Dostupné z: <https://www.abdn.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Angers. Online. Dostupné z: <https://www.univ-angers.fr/en/index.html>. [cit. 2024-07-11].

University of Bath. Online. Dostupné z: <https://www.bath.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Bedfordshire. Online. Dostupné z: <https://www.beds.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Birmingham. Online. Dostupné z: <https://www.birmingham.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Bolton. Online. Dostupné z: <https://www.bolton.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Bordeaux. Online. Dostupné z: <https://www.u-bordeaux.fr/en>. [cit. 2024-07-11].

University of Bradford. Online. Dostupné z: <https://www.bradford.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Brighton. Online. Dostupné z: <https://www.brighton.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Bristol. Online. Dostupné z: <https://www.bristol.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Buckingham. Online. Dostupné z: <https://www.buckingham.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Cambridge. Online. Dostupné z: <https://www.cam.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Central Lancashire. Online. Dostupné z: <https://www.uclan.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Chester. Online. Dostupné z: <https://www1.chester.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Chichester. Online. Dostupné z: <https://www.chi.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Cumbria. Online. Dostupné z: <https://www.cumbria.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Derby. Online. Dostupné z: <https://www.derby.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Dundee. Online. Dostupné z: <https://www.dundee.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of East Anglia. Online. Dostupné z: <https://www.uea.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of East London. Online. Dostupné z: <https://www.uel.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Edinburgh. Online. Dostupné z: <https://www.ed.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Essex. Online. Dostupné z: <https://www.essex.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Exeter. Online. Dostupné z: <https://www.exeter.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Gibraltar. Online. Dostupné z: <https://www.unigib.edu.gi>. [cit. 2024-07-11].

University of Glasgow. Online. Dostupné z: <https://www.gla.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Gloucestershire. Online. Dostupné z: <https://www.glos.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Greenwich. Online. Dostupné z: <https://www.gre.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Hertfordshire. Online. Dostupné z: <https://www.herts.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Huddersfield. Online. Dostupné z: <https://www.hud.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Hull. Online. Dostupné z: <https://www.hull.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Kent. Online. Dostupné z: <https://www.kent.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Leeds. Online. Dostupné z: <https://www.leeds.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Leicester. Online. Dostupné z: <https://le.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Lincoln. Online. Dostupné z: <https://www.lincoln.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Liverpool. Online. Dostupné z: <https://www.liverpool.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of London. Online. Dostupné z: <https://www.london.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Manchester. Online. Dostupné z: <https://www.manchester.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Northampton. Online. Dostupné z: <https://www.northampton.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Nottingham. Online. Dostupné z: <https://www.nottingham.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Oxford. Online. Dostupné z: <https://www.ox.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Plymouth. Online. Dostupné z: <https://www.plymouth.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Portsmouth. Online. Dostupné z: <https://www.port.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Reading. Online. Dostupné z: <https://www.reading.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Roehampton. Online. Dostupné z: <https://www.roehampton.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Rouen Normandy. Online. Dostupné z: <https://www.univ-rouen.fr/university-of-rouen-normandy/>. [cit. 2024-07-11].

University of Salford. Online. Dostupné z: <https://www.salford.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Sheffield. Online. Dostupné z: <https://www.sheffield.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of South Wales. Online. Dostupné z: <https://www.southwales.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Southampton. Online. Dostupné z: <https://www.southampton.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of St Andrews. Online. Dostupné z: <https://www.st-andrews.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Stirling. Online. Dostupné z: <https://www.stir.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Strathclyde. Online. Dostupné z: <https://www.strath.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Suffolk. Online. Dostupné z: <https://www.uos.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Sunderland. Online. Dostupné z: <https://www.sunderland.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Surrey. Online. Dostupné z: <https://www.surrey.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Sussex. Online. Dostupné z: <https://www.sussex.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of the Arts London. Online. Dostupné z: <https://www.arts.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of the Highlands and Islands. Online. Dostupné z: <https://www.uhi.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of the West of England, Bristol. Online. Dostupné z: <https://www.uwe.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of the West of Scotland. Online. Dostupné z: <https://www.uws.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Wales Trinity Saint David. Online. Dostupné z: <https://www.uwtsd.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Warwick. Online. Dostupné z: <https://warwick.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of West London. Online. Dostupné z: <https://www.uwl.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Westminster. Online. Dostupné z: <https://www.westminster.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Winchester. Online. Dostupné z: <https://www.winchester.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Wolverhampton. Online. Dostupné z: <https://www.wlv.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of Worcester. Online. Dostupné z: <https://www.worcester.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].

University of York. Online. Dostupné z: <https://www.york.ac.uk>. [cit. 2024-07-11].